

SVETI VEČER.

1882
Povest

v božični dar pridnim otrokom.

Spisal
Krištof Šmid.

Poslovenil
J. BILEC.

S 6 podobami.

V CELOVCU 1866.
Natisnila in založila J. & F. Leon.

280009

Krišt, Šmidovih pripovedi za ljubo otroško mladost
I. zvezek.

NAC 21/1199

Pervo poglavje.

Božična pesmica.

Na večer pred Božičem, ki mu pravimo sveti večer, potuje ljubeznjiv osemletni deček po snežnih planjavah; Tonček mu je bilo ime. Kodrasto glavo mu krije črni slamnik še od zadnjega poletja in lica mu žaré ko kri, zavoljo rezočega mraza. Fant je po vojaško opravljen; kaj lepó se mu podaja rudeči jopič. V roci suče ternjevo palico in opertiv nosi v mali culici vse svoje na herbtu. Pri vsem tem je bil dobre volje in veselila ga je lepa bela okolica in s srenom potreseno germovje in plotovje.

Med tem je zahajalo solnce rudeče ko ognjena krogla za goro. Drevje se je blisketalo, kakor bi kdo iskre na nje sipal, in verhove bližnje jelove hoste je zlatil večerni žar.

Tonček je mislil, da pride še lahko do vasi, ki je bila unkraj gozda, in serčno stopi v temno hosto. Mislil je tam prav veselo preživeti božične praznike, ker je slišal, da so ondi kmetje bogati in usmiljeni. Pa še ni hodil četert ure, in že je zgrešil prave poti v divjem gozdu. Gaziti in gaziti

je moral po globokem snegu; večkrat se je vderl v kako jamo in kak prepad, ki so bili skriti pod snegom. Noč se naredi in merzel veter zapihne. Oblaki zakrijó nebó, vsaka zvezda otemni, ki je pred plamikala skozi jelove veje. Tema je bila na zemlji in na nebu, in spet začne mesti.

Ubogi deček ne vé ne kod ne kam; ni poti ne naprej ne nazaj. Dolge hoje ves truden ne more več dalje; obstoji, mraza se trese in britko se jame jokati. Zdaj odloži culico, poklekne, odkrije se, vzdigne roke proti nebu in moli britko johotaje: „O ljubi oče nebeški! ne daj mi to noč v divjem gozdu mrazú poginiti Uboga sirota sem; nimam ne očeta ne matere; razun Tebe nimam nikogar; pa saj si Ti najboljši oče sirotam. Reši me pogube, usmili se svojega revnega otroka. Danes je oblet-

nica noči, v kateri je bil rojen svetu Tvoj ljubeznivi sin. Zavoljo njega usliši me. O ne daj, da bi jaz Tvoje revno dete ravno v tisti noči poginilo, ko se ves svet rojstva Tvojega božjega sina veseli.“ — Po teh besedah nasloni glavo na culico in grenko grenko joče in stoče.

Pa čuj — zadoné z višave sladki harpini glasovi in ljubeznivo petje se razlega po skalah; mislil je deček slišati angelje božje. Vstane in posluša. Vihar več ne tuli in tudi sapice ni čuti: neskončno milo je petje v tihi noči po gozdu donelo. Slišati so bile besede:

„V potrebi človek ne zdihuj,
Ker sina ljubega je Bog
Poslal rešitelja nadlog!
V težavi človek ne žaluj,
Pozná težave tvoje Bog,
On te bo rešil iz nadlog.“

Zdaj zopet vse potihne; le nekoliko harpinih glasov je še bobonelo, kakor mila jeka. Čudno je bilo dobremu Tončeku pri sercu. „O, taki počutki“, je djal, „so morali navdajati betlehemske pastirje, ko so v tisti sveti noči slišali nebeško petje. Beži otožnost, pogumno hočem naprej! Gotovo bivajo tu dobri ljudje; oni se me bodo usmili; upam, da ne pojó le tako milo kakor angeljci, ampak da so tudi tako prijazni, kakor angeljci.“ Pobere culico in stopa navzgor, od koder je bilo ljubeznivo petje slišati. Stori nekaj stopinj skozi gromovje, kar zagleda svitlo luč, ki se pa pri tej priči spet skrije, pa kmalo spet prikaže, potem

spet zgine, in spet svitleje zablišči. Tonček vesel dalje stopa in pride do hiše, ki je samotna stala v gozdu. Dvakrat, trikrat poterka na vrata; slišal je sicer več prijaznih glasov v hiši, pa nihče se mu ne oglasi. Skuša odpreti, duri so bile v kljuki. V hišo stopi ter tava dolgo po temi, iskaje izbinih duri; zdaj jih najde, odpre je ter obstoji osupnjen pri vratih. Bliščalo se je v izbi veliko lučic, zdelo se mu je, da gleda v raj, ali temveč v odperta nebesa.

V kotu sobe med oknoma je bila zala, po naravi ponarejena pokrajina v spomladanskem cvetu — gorice, skale obraščene z mahom, zelene hoje, male bajtice, pastirji z ovčicami in na verhu hriba je bilo mesto. V sredi je bila votlina — v nji se je videlo Jezušček, presveta mati, častitljivi Jožef, klečeči pastirci in nad njimi so plavali pevajoči angelji. Vsa okolica se je bliščala v čarobnem blišču; obsijana je bila z neštetimi lučicami ravno tako, kakor se blišči perje in mah po drevji in po skalah, kedar pomladansko jutro na nje roso siplje.

Družina je bila zbrana pred lepo podobo deteta Jezusa v jaslih. Na eni strani so sedeli oče s harpo; na drugi strani so mati pestovali najmlajše dete. Dva ljubeznjiva otroka, fantič in dekle, sta stala med starši in sta gledala pobožno Zveličarjeve jasli, povzdigovaje sklenjeni rokici enaka milim pastircem, ki so klečali pred jaslicami. Zdaj ubero oče spet harpine strune, mati so pa še enkrat zapeli z milim glasom pesmico, ktere je bil Tonček nekoliko besed slišal. Otroka sta privdarjala materi s čistimi ljubeznivimi glasovi in

oče so spremljevali petje z debelim moškim basom
in prijetno so prebirali harpine strune.

Peli so pa tako :

„Pred tabo, milo detice!
Nebeški angelj klanja se.
Tud' jaz klečim pred tabo,
Z Marijo dans se veselim,
Te danes z angelji častim,
Ti pojem pesme v slavo.

Ti si rešitelj vseh ljudi,
Kdor ljubi Te, najbolj stori,
Ljubezen Ti neskončna!
Tvoj jezik, dete, še molči,
Al Tvoje lice govori
Beraču, bogatinu.

V potrebi človek ne zdihuj
V težavi, v revi ne žaluj,
Poslal Odrešenika
Sinu preljubega je Bog.
On rešil bo Te iz nadlog,
Ko bo britkost velika.

Ko pride v hišo s'rota ti,
Ne reci: „Pojdi z Bogom mi!“
Pomagaj berž siroti!
Ak si hvaležen Jezusu,
Daj jesti, piti revežu,
Pomagaj berž siroti!“

Tonček je še vedno stal med odpertimi vratmi, derže z eno roko za kljuko, v drugi pa klobuk in palico. Njegove oči so bile neprenehoma vperte na zale jaslice in pazljivo je poslušal petje in brenkanje. Nihče ga ni opazil; zdaj pa čutijo mati, da merzla sapa brije v sobo skoz odperete duri in ozrejo se na vrata. „Moj Bog!“ zavpijejo, „kako je prišlo to dete semkaj skoz gozd v temni noči? Ubogi, ubogi deček — gotovo si zašel!“ Vsi se obernejo k vratom. Otrokoma se je revni deček v serce smilil, vendar pa se nista k njemu upala, ker ga nista poznala. Mati gredó z detetom v naročji k njemu in ga prijazno poprašajo: „Od kod si, ljubi fantič, kako ti je ime, kdo so tvoji starši?“ — „O moj Bog“, reče Tonček in solza mu zaigra v modrem očesu, „nimam več domovine. Ime mi je Tone Frankič. Oče so mi v vojski umerli in mati so se v jeseni v potrebi in tugi v večnost preselili. Tujec sem sedaj v deželi in blodim sem ter tje ko zgubljena ovčica.“

Začel je potem pripovedovati, v kaki stiski je bil malo prej v gozdu, da je pa slišal njih petje, katero ga je le-sem v hišo pripeljalo. Hotel je dalje govoriti, pa glasú mu je zmanjkalo; silno ga je zeblo. V gorki izbi še le je prav začutil nasledke ostrega mraza; tresel se je in zobje so mu mraza šklefetal.

„Ukogi Tonček“, pregovoré mati; „tako te zebe, da komaj govoriš, in lačen in truden si gotovo. Odloži culo in sedi; prinesla ti bom gorke juhe in kar je nam večerje ostalo.“ Otroka Kristjan in Katrica mu odložita, ker se jima je smilil, klobuk, palico in culo. Katrica dene culo na klop;

Kristjan pa položi na-njo klobuk, in palico v kot nasloni. Potem posadita svojega mladega gosta za mizo. Mati prinesó juhe in velik kos potice s kuhanimi kerhlji. Vsedejo se potem na drugo stran mize ter se smehljajo Tončeku, da mu jed tako diši. Otroka mu pa podarita nekoliko darov božičnih — lepo rudečeličnih jabelk, rumenih hrušek in rujavih debelih orehov. Še mlada Lizika na maternem naročji mu dá, ker jo mati pregovoré, lepo pisano jabelko, ki ga je komaj deržala v majhni rokici.

Dobro je teknila Tonetu gorka juha, in izbina gorkota mu je dobro djala. Zopet postane vesel in dobre volje. „Pa kaj imate tukaj v kotu lepega?“ je djal. Že med jedjó se je zmeraj na jaslice oziral. „Tukaj je v sredi zime mila spomlad. Kaj tacega nisem še nikoli videl. Dovolite, da to bolj na tanko ogledam.“ Skočil je k jaslicam, spremljala sta ga otroka.

„Pa, ali veš, kaj vse to pomenja?“ popraša ga Katrica. — „Se vé da“, zaverne jo Tonček. „Kaže nam to Jezusovo rojstvo. Kak lepo ljubeznivo je to dete! Njegovo lice je tako belo in rudeče, ko limbarji in vertnice. O kak svitle so njegove očesca in kak prijazno se smehljá!“ — „Pa to ni pravo dete Jezus“, reče Katrica, „Jezus ni več dete; že davnej je šel v nebesa.“ — „To sam vem“, odgovori Tonček, „kaj misliš, da sem krivoverec? Saj bo skoraj 2000 let od takrat, ko je Jezus dete v jasliah ležalo. To je le tako narejeno, da mi otroci to vse bolj zapopasti moremo. Tu gori je menda mesto Betlehensko. Ali ni menda res?“ — Katrica priterdi. — „Vidiš“, reče sedaj

Tonček, „vidiš, da vse vém! Nisem tako neumen, kakor misliš.“

Otroci so se smejali, kazaje Tončku vsako najmanjšo stvarco, ki se je pa njim prav imenitna zdela. „Glej Tonček!“ djala je Katrica, „kako kodrasta je ta ovca in kakšne so te ovčice! Glej tu se pase vsa čreda, in tam stoji pastir in piska na žvegli. V tisti rudeči utici po noči pastirček spava.“ — „Pa vidiš tudi“, oglesi se Kristijan, „kako tu v jezero šumljá bistra vodica, enako srebernemu traku? Glej dva bela laboda z lepo skroženim vratom plavata po sreberni vodici.“ — „Tam“, pravi Katrica, „prihaja pasterica po klancu v dolino in nese na glavi pokrito pleteničico. Najberže nese v jaslice jajca in jabelka.“ — „Ali vidiš“, pregovori Kristijan, „tam pelje nekdo na vozičku polno vrečo (culico) po soteski na breg. Kaj je pa v vreči, ne vem.“ Tako so se otroci prijetno kratkočasovali, in spazili so vsacega polža na skali in vsacega pisanega polžička ob bregu jezera.

„Se vé da“, reče Tonček. „To je vse zelo lepo, pa najlepše je še nebeško detice v jaslih. Ono me najbolj veseli, ker zavoljo tega deteta me je nebeški oče rešil iz največe stiske.“

Drugo poglavje.

Kdo je bil ubogi Tonček?

Gospodar, ki je bil tako prijazno Toneta sprejel, bil je logar ali gozdni oskerbnik. Ko so tako otroci čenčali, sedel je na stolu pri peči, ves zamišljen. Logarica sede k njemu pestovaje otroka, ter mu čez nekaj časa reče: „Zakaj tako molčiš in kaj premišljuješ?“ — „Premišlujem“, reče logar, „zadnje verste pesmice, ktero smo peli. Res je, storila si, kakor pesem velevala, ter nasitila in ogrela dečka. Po moji misli pa zamoremo na njem še več storiti? Glej! danes je sveta noč. Praznujemo spomin noči, v kateri je bilo rojeno dete, ki je prišlo, da bi nas in celi svet osrečilo. In ravno danes pošlje nam Bog dete, ktero mi osrečiti zamoremo. — Zveličar je prišel, ko tujec na svet in ni imel kam svoje glave položiti, kakor bi hotel človeško gostoljubnost poskusiti. Prebivavci Betlehemskega mesta so se slabo skazali ter so ga prec v začetku v hlev zavergli; ali bomo tudi mi tako tega dečka zavergli? Pa povej mi, Elizabeta, kaj misliš, kaj nam je storiti?“

„I! otroka sprejeti za svojega“, reče logarica veselo in prijazno. „Kar najmanjšemu storite, to ste meni storili“, rekel je On, ki je bil nocoj rojen.

In Tone je po moji misli prav dober krotek deček in ima dobro serce; tako pobožnega, nedolžnega lica je, in čeravno berači, vendar ni prederzen! Gotovo je sin poštenih staršev. Njegova beseda je tako ljubezniva, in če ravno je njegov jopič že ves oguljen, vendar se mu pozna, da je iz lepega sukna. Pri petih se tudi šesti ohrani. Dečka hočemo obderžati.“

„Ti si pač usmiljena in dobra žena“, reče logar in jo prime za roko. „Bog ti bo vernil, in kar si tujemu otroku skazala, to bo on našim v prid obrnil. Vendar moramo popred dečka poskusiti, ali je res dobrote vreden.“

„Tonček, pojdi sem!“ reče sedaj glasno logar. Tonček berž pristopi in zaupljivo pogleda logarju v oko.

„Tvoj oče“, povzame logar besedo, „so bili vojak in so umerli za domovino. To je za te žalostno, za-nje pa lepo in čestitljivo. Pa povej nam kaj več o svojih starših. Kje ste stanovali pred vojsko? Kako so tvoj oče poginili? Kako so ti mati umerli? Kako si ti v naš gozd zašel? No, povej nam.“

Tonček je tako-le pripovedovati začel: „Mojega očeta, Bog jim daj nebesa, so imenovali konjiki gospoda stražmeštra. Naš polk je bival, kar se jaz spominjam, v Kladskem. Mati so pridno šivarili in so mnogo zaslužili. Bili so v tem delu prav izurjeni. Nekega dne pritekó oče naglo domú in rekó: ‚Vojska je; jutri moramo odriniti!‘ Bili so pravi junaki in vdali so se povelju z veseljem. Mati pa so se zelo ustrašili in začeli so bridko jokati; niso jih hotli samih pustiti, bali so se

ločitve. Toliko časa so očeta pregovarjali, da so dovolili, da jih smemo spremljati. Daleč, daleč smo prišli. Na enkrat so djali: „Sovražnik se bliža“. Moj oče so mu s konjiki morali nasproti. Jaz in mati sva zadej ostala. Kako težko nama je bilo sedaj pri sercu, ko sva iz daljine tako strašno streljati slišala. „Jo, pri vsakem strelu se mi zdi, da meč moje serce presune“, so djali mati. „Saj ne vem, ali ni krogla tvojega očeta serce presunila“. Jokala in molila sva, dokler je bilo slišati streljanje. Pa oče so se zdravi in veseli vernili z boja. Taka je bila večkrat. Nekega dne pa prijahal konjik v našo vas z očetovim konjem in nam pové, da so nam oče hudo ranjeni; „pol ure od vasi ležé na bojišču, in gotovo“, je djal, „bodo umerli“. Mati in jaz sva hitela k njim. Ležali so pod drevesom, pri njih je pa klečal neki star vojak, deržé jih rahlo v naročji tako, da so oče svojo glavo na persi verlega vojaka naslanjati zamogli. Pri njih sta stala še dva druga vojaka. Ubogi oče so bili prestreljeni skozi persi in bledi so bili, ko merlič. Videli smo, da nam bi radi še kaj povedali; pa niso več mogli. Pogledali so me še enkrat z umirajočimi očmi, pogledali so potem mater in potem proti nebesom. Preteklo je še nekaj trenutkov — in dušo so izdihnili. Mati in jaz sva britke solze točila. Njihovo truplo so pokopali na bližnjem pokopališču. Nekaj gospodov častnikov in mnogo vojakov je spremljalo merliča. Tako milo in žalostno je pela trobenta, da mi njen glas še zdaj brenči po ušesih. Zadnjo čast so jim skazali in streljali za njimi v grob. Mater in mene je to pretreslo, ko da bi nas streljali. Brisalo si

je mnogo vojakov solze, ko so se vračali. Jaz pa in mati sva neprenehoma točila solzé.

„Mati so se hotli verniti v svojo domovino. Djali so mi: ‚Se vé, da nimam tam več žlahte, pa imam neko prijateljico. Vzela naji bo gotovo pod streho in sebe in tebe bom z delom hranila‘. Šla sva nekoliko dni hodá in dobra mati so mi zboleli. Z velikim trudom sva dospela do neke male vasice. Sprejeti naji niso hotli, na zadnje sva šla v nek skedenj. ‚To je bridka‘, so djali mati, ‚pa saj tudi Marija ni boljšega doživela. Tudi ona je morala v hlevu prenočiti‘. Materi je bilo vedno hujše. Poklicali smo jim mašnika in pripravljali so se na smert. Zvečer pride kmetica, skednja gospodinja, in prinese v lončeni skledici malo juhe ter reče moji materi: ‚Vi ste jako bolni, dolžna sem torej še kaj storiti‘. Šla je potem in prinesla staro svetilnico, s kakoršno se v hlevih sveti in obesila jo je na gredo. To je bilo vse, kar je storila. Rekla nama je potem lahko noč, in se ni več zmenila za naji. Sam sem pri materi ostal; na škopniku sedé sem britko jokal. Dali so mi mati desnico in djali: ‚Ne jokaj, predragi Tonček! Bodi pobožen in dober, moli rad, misli vedno na Boga in vari se hudega; Bog ti bo dal družega očeta in drugo mater‘. Tako so govorili. ‚Pa moj Bog‘, reče Tonček, in solzé mu lice oblijó, tako dobre matere ne dobom nikoli več.

„Gledali so“, pripoveduje dalje, „gledali so dolgo proti nebu in na tihem molili, blagoslovili me z merzlo terdo roko in dušo izdihnili. Družega nisem mogel, ko britko jokati. Kmet in kmetica sta bila moji materi obljubila, da me bosta za

svojega sprejela in kakor svoje dete izredila. Vzela sta res, kar so mati pustili, nekaj denarja namreč in obleke; pa preden so pretekli trije tedni, sta me od hiše spodila rekoč, da sem že trikrat toliko snedel, kar je bila materna zapuščina vredna. Hotel sem se vrniti v Kladsko do svojega součenca, pa kmetje mi niso znali povedati, ktera cesta v Šlezijo pelje. Torej se klatim sem ter tje in beračim; kaj družega mi je začeti?"

Povest je logarico zeló ginila in s solznimi očmi je rekla otrokom: „Glejte, otroci! taka se lahko tudi vam pripeti. Tudi vi lahko očeta in mater izgubite, in kaj vam je potem začeti? Zatorej prosite Boga vsak dan, da vam ljube starše ohrani.“

Logar reče: „Imel si, ljubi Tone, kakor vidim prav poštene starše. Pa, ali nimaš nič pisanega?“ — „O pač!“ reče Tonček in vzame iz culice listnico. „Te liste“, reče, „so mi mati še na smertni postelji izročili. Ukazali so mi je varovati in jih ne dati iz rok.“ Bili so ti listi ženitno pismo njegovih staršev, Tonetov kerstni list in pa pogrebni list njegovega očeta. Pogrebni list je bil narejen po vojaškem duhovniku. Polkovnik je bil pa priložil lastnoročno pisano spričalo o junaškem in verlem obnašanji ranjkega stražmeštra in o hvale vrednem vedenji udovinem.

„No prav“, spregovori logar, „vse je pošteno. Zdaj mi pa povej, Tone, kako ti je pri nas všeč?“ — „Verlo mi je vse po godi“, odgovori prijazno Tonček, „zdi se mi, da sem v domači hiši.“ —

„Ali hočeš pri nas ostati?“ praša logar.—„O nikjer na svetu rajši!“ reče Tone. „Vaša žena so ravno tako prijazni, kakor so bili moja mati in Vi ste tudi verl možak in imate ravno tako zaraščeno brado, kakor so jo imeli moj ranjki oče.“

Smehljaje se, pogladil si je logar brado. „No deček“, spregovori, „no pa ostani pri nas. Jaz ti bom oče in moja žena naj ti bo za mater. Pa bodi dober sin in ljubi svoji novi sestri in brata in ne stori jim nič žalega. Ali slišiš, ti si sedaj moj Tone!“

Deček je stal osupnjen in gledal je debelo logarja, ali je li to prava resnica. Bil je terdoserčnega obnašanja družih ljudi tako navajen, da je komaj verjeti mogel, da ga hoče logar za sina vzeti.

„Kako, Tone!“ reče logar in mu podá desnico, „ali ne daš roke?“ Solze oblijó sedaj Tonetu lice; poda logarju desnico, poljubi potem logarici roko in pozdravlja oba otroka in še celó najmanjše, čeravno ni vedlo, kaj se godi, pozdravi kot svoje brate. Kristijan in Katrica se zelo veselita, da sme Tone tu ostati. „Zdaj je prav prijetno pri nas“, reče Kristjan, „zdaj se bomo trije igrali“

Logar pa je zopet resnobno spregovoril: „Glej, deček, tako Bog za-te skerbí. Bog je uslišal molitev tvoje umirajoče matere in tudi tvoje prošnje, ko si tam v snegu mraza trepetaje klečal. Nagnil je semkaj tvoje stopinje! Pripeljal te je v našo hišo. Da nisi našega petja slišal, bil bi zaspal na culici in zmerznil, in jaz bi te bil mertvega v

gozdu našel. Bog te je ravno v pravem času rešil. Ravno v tej sveti noči, v kateri je ljubezen nebeškega očeta, ki je svojega edinorojenca za nas dal, naše serca ganila, pripeljal te je v gozd do našega zapuščenega stanovanjšča, ktere ga bi po dnevi gotovo ne bil našel. Bogu in njegovemu preljubemu sinu, ki je bil za te pred skoraj dve tisuč leti rojen v današnji noči, ki je tudi za te umerl, le njima se imaš zahvaliti, da imaš zopet streho. Zato spoznaj, in ne zabi nikoli v svojem življenji, temuč ohrani vedno hvaležnost v sercu do Boga in do svojega Zveličarja. Misli vedno na Boga, in živi keršansko.“

Tone obljubi in veselja solze preliwa. „O moj Bog!“ reče in se proti nebu ozré, „spolnil si na tanko zadnje besede materine, ter mi podelil zopet očeta in mater. Pa tudi jaz hočem njene poslednje besede spolniti, živeti hočem po tvojih svetih zapovedih in posebno četrto zapoved o svojih novih starših bom prav spolnoval.“—„Prav tako, Tone“, reče logar, „to stori in dobro se ti bo godilo“. — Logarica pokaže potem fantiču sobice in snažno posteljo in vsi ležejo veseli in zadovoljni počivat.

Drugo jutro so se otroci zopet zbrali krog Jezusovih jaslí. Jaslice so bile sveti božični dan in naslednje praznike njihovo edino veselje. Pa nedolžno božično veselje je bilo skoraj skaljeno. Neki mladi gospodič, Zelenko po imenu, ki je silno rad na lov zabajal in je tudi večkrat k logarjevim v vas hodil, stopi nekega dne v izbo. Norčevati se začne, da imajo otroci tako veselje z Jezusovimi jaslíci ter jim zabavlja, češ, da ne more spoznati, k čemu je vse to.

„K čemu?“ zaverne ga logar. „Glejte, gospodič, tukaj skoz okno. Glejte, debel sneg krije zemljo; gozdno drevje poka pod njegovo težo. Rože ni videti; le tu na ledenih šipah se blišče ledene cvetlice. Na sadnem drevji, ki našo streho obdaja, ne visijo več jabelka in hruške in zelenega peresca ni več na njih videti; sren se blišči po vseh vejah in vejičicah, od streh visijo dolge ledene sveče. Revni otroci so v hiši zaperti enako jetnikom ter komaj hišni prag prekoračiti zamorejo. Ali je to tako napečno, ako jim njih ljubi starši v terdi zimi v gorki sobi spomlad napravijo? V resnici je ta mala spomladna okolica z zelenimi gozdi, cvetčimi travniki, s čedami na paši in s pastirji skorej edino otročje veselje v zimskem času.“

„Pa to je še najmanje! Poglavitno je to: kristjani se veselimo, da nam se je dobrota božja v Kristusovem včlovečenju o božiču prikazala. Radi bi, da se tudi otroci, kolikor razumejo, vdeležijo tega veselja. Dobro mi je znano, da so najslavniši podobarji to sveto dogodbo narisali v slikah, ktere ljudje občudujejo že sto in sto let. Tudi jaz sem, ko sem popotoval, tisto slavno podobo Jezusovih jaslic, imenovano sveta noč, v Draždanih večkrat ogledoval. Pa ugovore, s kterimi tu zabavljate mojim slabim jaslicam, zamorete tudi tisti krasni podobi spregovarjati; torej ni vredno, da vašim zabavljicam odgovarjam. Pa saj so take dragocene podobe le za veliko gospodo in pri otrocih niso za rabo. Stavim, kar hočete, da moji otroci ne bi menjali svojih jaslic za slavno draždansko podobo.

„Pustite nas torej, dragi moj gospod Zelenko, priproste ljudi pri starih navadah, ktere smo po očetih podedovali. Spominjam se iz otročjih let, da so bile jaslice moje največe otroško veselje in moja največa sreča. Naj bode torej tudi mojim otrokom v prid in v veselje!“

Tretje poglavje.

Verla logarjeva družina.

Logar, ki je ubozega sirotiča posinovil, je bil verl in pošten možak in, kakor je sam večkrat djal, mož stare korenine. Bil je pobožen, ljubil je vse ljudi in v službi svojega gospodarja je bil priden in zvest. Pošten logar se je deržal navade svojega deda in svoje stare matere, ktere je poznal, in navad svojih staršev, kteri so živeli ravno tako, kakor njih starši.

Vsako jutro je imel navado, najpred z materjo in z otroki jutranjo molitev opraviti; ravno tako so tudi dan končali z molitvijo.

„Kako ne bi vsaki dan“, je večkrat djal, „začeli in končali z mislijo na Tistega, ki nam vsaki dan življenje ohrani ter nam daje jed in pijačo in vse dobro? Po moji misli je tudi za angelje ginljiv prizor, ko oče in mati v sredi svojih otrok pred Bogom klečita in vsi, tudi najmanjše dete, svoje roke v molitvi in zahvali kviško povzdigujejo. Nebeški oče mora svoj blagoslov na-nje liti.“

Ravno tako pobožno in častitljivo je logar s svojo družino pred jedjó in po jedi moleval. Nekega dne pripelje gospoda Zelenkota z lova na svoj dom ter ga povabi, ker je bila ravno juha na mizi, h kosilu. Gospodič se vsede berž brez molitve za mizo.

Pa logar, ki je vsacega zavernil, tudi takrat ni molčal; resnobno spregovori: „Ti, gospodič! tako delajo moji merjasci v gozdu; oni požirajo želod, pa ne da bi pomislili, kdo ga jim daje.“ — Gospodič se izgovarja, ter pravi, da molitev pred jedjó ni tak imenitna. Pa logar ga zaverne moško in resnobno: „Kar nas ljudi bolje dela, to je jako imenitno. Pobožnost je zelo koristna, brezbožnost pa ni še nobenega dobrega sadú obrodila, mnogo pa slabega. Molite z nami, kakor se spodobi pametnemu človeku, — ali pa ste bili danes z menoj zadnjikrat na lovu. Z nevernikom nočem več opravka imeti. Še sedeti nočem ž njim za mizo. Vendar“, reče logar bolj mirno, „vendar dobro vem, da niste te stvari nikdar bolj na tanko premišljevali. Videli ste nektare gospodiče, da so brez molitve

za mizo sedali in vi ste jih brez pomisleka posnemali; mislili ste, da je to za vas častno in imenitno. Ali gospodič, čeravno se vam Zelenko pravi, vendar ne smete biti podobni zeleni vejici, koja se po vsakem vetriču giblje.“ — Gospodič vstane in moli. Pa tega ni storil iz pobožnosti, temuč iz ljubezni do lova.

Najbolj dobre volje je bil pošteni logar pri svoji družini. „Kaj bi veselja zunaj iskal, ko ga zamorem doma boljšega in dober kup najti“, tako je pogostoma djal. Popil je torej po storjenem delu svoj kozarec vina ali pa kupico piva, pomenkovaje se prijazno z ženo, ali je pa otrokom podučne povesti pripovedoval. Ko je posebno vesel bil, prijel je za harpo in djal: „Ta nam je v dolgih zimskih večerih v divjem gozdu namesti besed in gledišča.“

V mladosti je sicer na trobento trobel; pa ker mu je to zdravnik prepovedal, poprijel se je, ker je bil prijatelj godbe, brenkanja na harpo. Logarica je znala mnogo lepih pesem in logar jih je spremljal s harpo. Tudi otroci so se bili naučili nekaj otročjih pesmic, ter so prepevali, ko tičice v gozdu.

Logarjevi otroci so hodili v šolo v Jesenovo, bližnjo farno vas. Berž po božičnih praznicah, ko so bili potje pregaženi, moral je Kristijan in Katrica tje. Tone je radostno ž njima hodil ter je kmalo vse sošolce prekosil. Bil je zelo dobre glave in jako marljiv. Zvečer so morali otroci pri gorki peči sedečemu logarju kazati, kaj so se v šoli učili in kako so pisali. Tonček je vedel zmeraj največ povedati in njegovo pisanje je bilo vedno

najlepše in kmalo je tudi prav gladko bral. Po večerji so morali otroci po redu kaj brati, pa vsa družina je najrajši Toneta poslušala. „On najgladkejše bere“, djala je logarica. „Da ne vidiš, da ima pred seboj bukve, gotovo bi mislil, da povesti ne bere, temuč da jo je enkrat slišal in da nam jo na pamet pripoveduje.“

Najveseliši dan je bila za otroke nedelja. V nedeljah logar ni hodil na lov in otroci so lahko ves dan bili pri njem. „Šest dni služim“, je po navadi djal, „služim marljivo in zvesto svojemu gospodarju; ali nedelja je posvečena službi večega gospoda. Tudi se ne sme zavidati meni in mojim dervarjem po šestih dneh težkega dela sedmi dan počitka.“ V nedeljo jutro sta hodila oče in mati v prijaznem jutranjem hladu v cerkev v Jesenovo. Posebno s pomladi in po letu je bilo to za otroke veliko veselje. Pot je peljala tje po obraščenih gričih in po zelenih dolinicah, s skalovjem in z drevjem obdanih.

„O kako lepo je v gozdu“, je djal Tone; „kak krasno zlati jutranje solnce drevesa! Da, v nedeljo se mi gozd veliko lepši dozdeva, ko vsednje dni. Zdi se mi, da vse drevesa bolj prijetno zelené. Tice bolj veselo žvergolé po zelenih vejicah. In razun njih vse molči! Ne sliši se sekire žvenk, ali vozov rožlanje ali pokanje pušek; le zvon iz daljine poje. Vse je tako tiho in mirno, kakor v cerkvi.“

„Tako slovesno kakor v cerkvi“, reče logar. „Tudi gozd je hiša božja. Vsegamogočni je postavil te drevesa kakor stebre, njihove veje je sklenil kakor obok. Vse od neizmernega, z mahom

obraščenega hrasta do malega pomladnega zvončka, ki raste nam pod nogo, vse nam oznanja njegovo mogočnost in dobroto. Vsa zemlja, do koder se razpenja modri nebes, je tempelj njegove slave. Posebno v nedeljah ga molimo v tem njegovem hramu in ogledujemo pobožno njegovo krasno stvarjenje. V tem zalem hramu, ki si ga je sam sezidal, zamoremo božjo neskončno velikost in mogočnost občudovati; v naših cerkvah pa, če so jih ravno ljudje sezidali, odkriva nam on svoje namene in nam razodeva svojo sveto voljo. Tudi zato se je božji sin včlovečil, nas je ljudi učil in nam je učnike dal. V sto tisoč cerkvah keršanstva se danes oznanjuje njegov nauk in poslušajo ga milijoni kristjanov. Tudi vi, moji otroci, pazite danes v naši cerkvi na vsako besedo in ohranite si jo globoko v sercu.“ Take in enake pogovore je imel logar z otroci med potjo v cerkev; nazaj gredé se je pa ž njimi pogovarjal o pridigi; hiteli so mu pripovedovati, kaj so si zapomnili.

Pri jedi je bil logar v nedeljah posebno dobre volje. „V tednu“, je djal, „sem le redkokrat tako srečen, da zamorem z vami obedovati; svoje kosilo zavživam o delavnikih večidel v gozdu iz roke, pa hvala Bogu, zmeraj mi dobro diši. Najbolje mi pa tekne v nedeljo, ne zato, ker mati boljše kosilo pripravijo, ampak zató, ker hrano med vami zavživam.“ Otrokom je sam z velikim veseljem jedi delil. „Jejte, otroci, jejte“, je djal, „in hvalite Boga za njegove darove“. Po kosilu se je z otroci sprehajal po gozdu, učil je je poznavati mnogotere drevesa, germovje, zelišča, ter je hvalil njih lepoto in koristnost. Djal je: „Tako je Bog vse do naj-

manjše travice lepo naredil in človeku v prid ustvaril. Tudi gozd je knjiga; v nji morete po vseh listih brati o božji modrosti in dobroti.“

V pomladnih ali poletnih lepih večerih je pogrinjala logarica mizo pod staro lipo blizu hiše. Po večerji so zapeli še nekaj lepih mičnih pesmic. Logar je petje s harpo spremljal in gozdne tice so jim veselo prikladale.

Tone je bil pri teh verlih ljudéh, pri katerih je bila pobožnost, složnost, ljubezen, marljivost, redovnost in zadovoljnost, neizrečeno srečen. „Bog je vendar dobro z menoj mislil“, je večkrat djal. „Na vsem svetu me ni mogel k boljšim ljudém pripeljati.“ Dobri deček je pa bil tudi jako hvaležen in postrežljiv do svojih rednikov. Ko je logar zvečer iz gozda domú prihajal, hitro mu je Tone prinesel sivo suknjo z zelenimi zapestnicami in zavratnikom, ktero je logar po hiši nosil, in domače črevlje. Ko je logarica pri ognjišču stala in kosilo kuhala, donašal jej je, ni mu bilo treba veleti, derva ali je pa tekal, da ji ni bilo treba sami hoditi, na vert pred hišo, ter jej donašal luka, peteršilja ali družega potrebnega zelenja. Marsikako željo ji je spolnil, še preden jo je naznanila.

Svojemu dobremu redniku je pa še posebno dobro služil. Logar je namreč vse njemu izročene gozde risal in risanja z barvami lepo in prijetno lepšal. Na oglu vsacega lista je bilo z velikimi čerkami zapisano imé in z jelovimi vejicami ali z hrastovim perjem obdano, kakoršen je bil namreč gozd. Tone je kmalo tako napredoval, da je kmalo največe obrise lepo in na tanko risati znal.

Lepotičje, ki ga je zraven napravil, si je sam izmislil in tako lepo izpeljal, da se je logar zelo čuditi moral. Narisal je na primer hrast, na katerem je bil ščit z gozdovim imenom naslonjen in zadej je bil videti divji merjasec, kako želod prebira. Ali je pa načertal gozdovo ime, sekano v skalo z jelami ovenčano, in pod njo je narisal rogatega jelena. Sploh je Tone v prostih urah risal zdaj kraje, zdaj živali in kjerkoli je našel prazen kosec popirja ali zavitek lista, narisal je na-nj kako tico, rožo ali vejico. Nikakor ni mogel brez dela biti. Logar in logarica sta dečka ljubila, kakor svoje dete, in celó njune otroke je Tončekov izgled zbujal, da so bili še bolj pridni in postrežljivi ko pred.

Četerto poglavje.

Kako se je Tonetu dalje godilo.

Nekega dne pošlje logar po Tonetu dva kljunača v sosednji grad Skalnik. Grajski oskerbnik je imel gosta, kteremu je hotel z divjačino postreči.

Peljala je Toneta pot mimo slapa, ki je med temno-zelenimi jelami svojo snežno-belo vodico metal čez visoko skalo. Blizo slapa je sedel tuj gospod v temno-sivi suknji ter je risal kipečo vodico in krasno okolico. Tone se tiho približa

in gleda tujcu čez ramo na list, ter nehoté izusti: „O kako zale! Dá-te, to je slika!“ Zdaj pohlevno poprosi, da bi smel lepo podobo bolj na tanko ogledati, kar mu slikar tudi rad doyoli. „Zdi se mi“, je djal, „da je ta list zercalo, v katerem se ogleduje slap in skala z drevjem vred. Kakor čisto srebro dere voda z razpokle skale in kot beli kodri se zbirajo pene pod kamnjem, z mahom zaraščenim. Kako zelen in živ je nježni mahec na tem kamenu! Človek misli, da ga zamore odskubsti. Kako ponosno se dvigajo te veličastne jele! In tu ste celo jelena narisali, ki pije pri studencu. Kako berhko stoji na šibkih nožicah. Vidi se mu, kako lahko puha čez skale in germovja. Jeleni, ki je jaz risam, stojé tako pokvečeni, kakor da bi se imeli vsak hip zverniti. Ne morem jim vdihniti pravega življenja.“

Podobarju je bila zelo všeč odkritoserčna pohvala dečkova, še bolj pa njegovo veselje nad umetnostjo. Smehljaje se spregovori: „Ti si torej, kakor vidim, tudi mal slikar (podobar)?“ — „Joj“, odgovori Tone, „do sedaj sem vedno mislil, da nisem mal, temuč velik slikar. Sedaj vidim, da se ne smem slikarjem prištevati“. — Podobar spregovori: „Rad bi tvoje podobe videl. Obiskal te bom prihodnji dan, in pokazati mi jih moraš. Kdo so tvoji starši in kje si doma?“ — „Oh“, reče Tone, „jaz sem revna sirota. Gospod logar Dobravec so me za sina vzeli.“ — „No“, reče podobar, „so ti pa gotovo Dobravec v rodu, gotovo so ti stric ali ujec?“ — „Ne“, odgovori Tone, „prišel sem popolnoma tujec v njih hišo; oni pa in njih žena so me prijazno sprejeli in me imajo sedaj za svo-

jega.“ — „To je veliko, jako veliko!“ reče podobar; „pa vendar, kako se je to pripetilo?“

Povedal je Tone svojo zgodovino na tanko. Podobar ga je pa pazljivo poslušal in nazadnje je rekel: „Logar in njegova žena morata verla človeka biti, pozdravi mi ju in reci jima, juteršnega dne ju bom obiskal, da se jima v imenu človeškega roda zahvalim za ljubezen in dobrote, ki jih tebi skazujeta.“

Podobarju je bilo ime Dejakovič; prišel je bil pred nekoliko dni v knežji grad, da bi tu ponovil nekaj starih podob. Pri tej priložnosti je narisal to ali uno stran gozda, ki mu je posebno všeč bila. Zvečer družega dne je logarja Dobravca obiskal. Možaka sta kmalo spoznala, da sta enega duha; kmalo sta bila prijatla. Podobar je hotel videti Tonetovo risanje. Logarica ga je jako hvalila. „Verjemite mi“, je djala, „izverstne so“.

Ali Tone je stal osramoten pri vratih in je djal: „Gospod Dejakovič! videli boste, da so prav slabe.“ Pa Dejakovič mu prigovarja, naj je prinese in — prinesel je je. Gospod Dejakovič je eno za drugo na tanko ogledoval ter se prijazno namuznil. Če je ravno imel mnogo popraviti, bile so mu vendar všeč.

„Za res“, je rekel, „ta deček bo umetnik. Gospod Dobravec! izročite ga meni in doživeli boste na njem veselje.“ — „Že veljá“, reče logar ter seže Dejakoviču v desnico. „Že dolgo sem premišljeval, kaj bo iz dečka. Star je že štirinajst let, v Jesenovski šoli se nima več kaj učiti. Za lovca je prešibek in preusmiljen. Bolj je podoben nježni materi ko junaškemu očetu. Če torej mislite, da

bo dober podobar, vzemite ga v nauk. Koliko tirjate učnine?“ — „Denarja!“ reče Dejakovič. „O tem se ne menimo. Vi ste mi prvi izgled dali, kako imamo za sirote skrbeti. Verlo delo druge navdušuje, kakor sveča druge zažiga. Pustite torej to reč. Kedar dela v gradu končam, pojde Tone, če ga bo veselilo, z menoj v mesto in jaz ne bom pred nehal, da iz njega storim umetnika.“

Tone je veselja skoraj skakal. Ko se je pa do nekoliko dni podobar v kočiji pred hišo pripeljal, da ga bo seboj vzel, oh tedaj je dobri deček vendar bitko jokal. Pa logar je djāl: „Ne jokaj ne, fante, saj je mesto blizo. Obiskali te bomo pogostoma, pa tudi nas boš o nedeljah in praznikih lahko obiskoval. — No, to si še izgovarjam“, reče gospodu Dejakoviču, „da nas bo Tone včasih obiskal, božične praznike pa vselej z nami preživel. To mu morate dovoliti.“ — „O prav rad“, reče podobar; „in če boste vi in vaša žena zadovoljni, pridem jaz vsakokrat ž njim.“ Segla sta si potem v desnico. Tone se zahvali svojima rednikoma. Opomnila sta ga, naj spoštuje svojega učenika, ki hoče njemu toliko dobrote skazati iz zgolj ljubezni. Blagoslov staršev in sester je Toneta spremljal, ko se je v lepem pokritem vozu odpeljal.

Verli podobar je bil v vseh rečéh mož beseda. Iz serca ga je veselilo take dobre glave učenca podučevati. Pogostoma je ž njim logarjeve obiskal; še celo več dni sta pri njih preživela, da sta risala lepe kraje v goratem gozdu. Umetnik ni mogel prehvaliti svojega učenca. „Na tihem vam povem“, je djāl logarju, „deček bo umetnik, da malo takih.“

Preteklo je nekoliko let in gospod Dejakovič pride s Tonetom, ki je postal cveteč mladeneč, k logarju Dobravcu na božične praznike. Gospod Dejakovič ostane z logarjem in logarico po večerji nekoliko dalje na nogah. Tone in Dobravčevi otroci so že davnej spali. Logar in logarica sta dobro opazila, da ima podobar nekaj na sercu, kar bi jima rad naznanil. Čez nekaj časa vendar spregovori: „Kar se je mogel Tone pri meni učiti, tega se je naučil. Sedaj mora popotovati, videti mora Italijo. Res je, stroškov bode veliko; pa trud bo plačan. Denar se ne more na boljše obresti naložiti. Dam vam besedo, da bo potrošen denar o svojem času velike obresti vračal. Kar bo tako popotovanje stalo, je gotovo več, ko more navadni človek potrositi. Pa jaz sem si to stvar tako razjasnil: To se razumé, da se ne bo Tone popolnoma na druge naslanjal. Tudi sam si mora kaj zaslužiti. Vendar pa bo še dokaj potreboval, ker mora čas v svoje izobraževanje porabiti. Kar se mene tiče, prikladal bom z veseljem po svoji moči. Vaš izgled mi je misel, terdno misel vdihnil, da naj Toneta za umetnika naredim. Njegova dela, ki jih je doslej naredil, so mi bila dobro plačana. Ta denar sem shranil; porabil ga bom sedaj za njegovo pot. Pa vendar mi mnogo manjka. Ali bi ne bili vi pri volji določiti, kar še manjka? Dobro delo začeto se mora doveršiti.“ — Pomolil je logarju desnico, pričakovaje, da mu bo ta v njo segel. Logarja je Tonetovo lepo obnašanje in njegovo napredovanje v umetnosti jako veselilo. Imel je pa lepo premoženje. Pogleda sedaj gospodinjo, ona z glavo prikima, logar vdari v desnico ter

reče: „No, naj pa bo, če ne bo treba več, ko je v mojem premoženju, prav rad hočem denar odšteti.“ Izračunili so, kaj bi utegnil Tone na popotovanju potrošiti ter sklenili, da bo prihodnjo spomlad Tone nastopil pot v daljno Italijo.

Druzega dne zgodaj se je podobar odpeljal s Tonetom na sanéh v mesto. Logar je kupil sukna Tonetu za pošteno obleko. Tudi je poiskal popotno škrinjo in jo je dal na novo s sernino prevleči. Logarica pa in njeni dve hčerki ste pridno šivali in pletli, pripravljaje Tonetu potrebne platnine. V začetku pomladi je moral Tone še nekoliko dni pri svojih rediteljih preživeti. Njegov rednik mu je v tem času še mnogo lepih naukov dal ter je bil do njega še posebno ljubezniv. Verli možak se je sam trudil in mu obleko v škrinjo skladal. Koli-korkrat mu je logarica podala kako novo obleko, bil je Tone na novo ginjen. „Oj, koliko — koliko dobrot vi meni skazujete!“ je djal. „Moji pravi starši, ko bi še živeli, ne bi mi mogli več dobrega storiti.“ Tonetovo škrinjo je poslal gospod Dejakovič naprej do slavnega umetnika, kateremu je Toneta priporočil. Tone je namreč hotel celo pot peš hoditi. Kristijan, Tonetov serčni prijatelj, je Tonetu še malo škrinjico preskerbel in v njo je zložil Tone najpotrebniše stvari, kar je seboj nesti mogel.

Dan slovesa pride; Tone je hotel po kosilu k gospodu podobarju Dejakoviču iti in od tamkej dalje potovati. Logarica pripravi za odhodnico dober obed in vsi so skupej še enkrat obedovali. Bil je za družino prijazen in ginja dan. Logar se ozre po družinici in spregovori: „Ne . . . ne,

moji sini in hčerke, nikar žalovati; in tudi ti, dobra mati, obriši si solzico. To mora tako biti! Sinovi, in posebno če so odrastli, morajo po svetu in tudi ve, hčerke moje, boste kmalo v letih, da vam bo treba zapustiti očetovo hišo. Pa če nas ravno ločijo hribje in doline, v duhu ostanemo vendar združeni. In naj bo ločitev še tak britka, združenje, ki nas gotovo tu ali tam čaka, bo tem slajše!“ Verli mož je z veselimi pogovori vse zopet razveselil. Ukazal je prinesti steklenico dobrega vina, kakor je bilo le ob velikih praznikih navada. Natočil je materi in hčerkama, če ste se ravno branile. „Žalostnim daj vina!“ je rekel smehljaje se. Tone in Kristijan se nista dolgo branila, ampak dala sta kozarec. Po kosilu vzdigne logar svoj kozarec rekoč: „No Tone, terči na svoje zdravje, da bi srečno potoval in se zdrav vrnil!“ — „Bog usliši!“ reče logarica, terči s kozarcem ter pije potem nekoliko. Tudi Kristijan, Katica in Lizika terčijo. Vsi so imeli solzne oči. Najbolj je pa bil Tone ginjen. Ni se mogel dalje solz zderžati; jokaje spregovori: „O preljubi moji starši, koliko zahvalo sem vam dolžen! Kaj bi bil jaz brez vas! O nikar vam ne morem poverniti, kar ste mi dobrega storili. Bog vam plati! On naj stori, da bom vam zamogel kedaj za neskončne dobrote, ki ste mi jih skazali, svoje hvaležno serce v djanji razodeti.“

„Da, dragi moj Tone! mi za-te veliko storimo“, reče logar, „in če se ozrem na tvoje brate,—rekel bi skoraj, da delamo preveč. Kar se mene in moje ljube gospodinje tiče, midva bova malo potrebovala. Najini glavi ste že beli. Dokler živiva, kruha se nam

ne bode manjkalo. Pa Tone, če bi kedaj tvoj brat ali tvoji sestrici bili v potrebah, oh ne pozabi, kako smo ti mi v nadlogi pomagali, in pomagaj jim tudi ti. Daj mi roko Tone! kaj ne, ti jih ne boš zapustil?“

„O preljubi oče“, odgovori Tone ter podá logarju roko, „bil bi najnehvaležniši človek na tem svetu, ko bi na vaše dobrote kedaj pozabil. Za res! Nepozabljiva mi je vaša ljubezen. Moja največa sreča na svetu bode ta, če bom zamogel vam, dragi oče, svoji dobri materi ali pa svojim sestricam kako dobroto skazati.“

„Verjamem ti, Tone“, reče logar, „ali — čas je prišel, da se ločimo.“ Vstane in reče: „Poklekni, ljubi sin, da ti dam očetov blagoslov.“ Tone poklekne; logar pogleda proti nebu, bilo je v njegovem obrazu nekaj posebno častitljivega in slovesnega. Blagoslovi mladenčča rekoč: „Gospod te naj spremlja po vseh tvojih potih, varuje naj te greha in zdravega naj te zopet pripelje domū.“ — Mati in otroci so stali okrog s povzdignjenimi rokami in so predstavili z ginjenim glasom: „Amen!“

Logar vzdigne Toneta, objame ga ter mu reče: „No, zdaj pojdi in Bog bodi s teboj! Misli vedno na Boga in nikoli ne zabi, da te njegovo oko gleda povsod. Imej se vedno za predobrega, da bi kaj slabega storiti zamogel. Bogastvo, slast tega življenja je preslaba, da bi zavoljo nje svojo vest omadeževali. Spominjaj se, da nismo ustvarjeni za ta kratki čas pozemeljskega življenja, temuč za večnost. Beži ne le pred slabim, temuč tudi pred priložnostjo slabega dela. Posebno se pa umikaj ljudém, ki se radi norčujejo s svetimi rečmi, ki

zaničujejo sveto vero naših dedov, in ki se posme-
hujejo čednosti in lepemu ponašanju. Še enkrat:
Zdrav bodi, in Bog naj bo s teboj.“

Logarica mu reče s solznim očesom: „Tone!
Glej moje objokane oči, moje solzne lica! Žavoljo
mojih solz bodi Bogu zvest, dober in pošten. Spo-
minjaj se teh solz, ko te bodo napadale skušnjave
kaj slabega storiti. Če se ravno sedaj serčno
jokam, vendar me navdaja sladka tolažba. Pa, če
bi kedaj o Tebi kaj slabega slišali, takrat bom
jaz in vsi točili najbritkejše solzé. Ne pozabi
očetovih in maternih nauk in zadnjih besed svoje
umirajoče matere, in Bog bodi s teboj!“

Cela družina je spremila ginjenega mladenča
daleč, skoraj na kraj gozda. Na zadnje so se vsi
poslovlili. Tone odide, oni so pa postali. Še večkrat
se ozré in jim miga s klobukom. Tudi logar in
Kristijan mu migata s klobukom, in logarica pa
njeni dve hčerki z belimi ruticami, dokler se ne
skrije za zelenim gričem.

Peto poglavje.

Božični dar.

Sveti večer je prišel že v tretje, kar je bil Tone odšel. Logar je prišel danes s svojim sinom Kristijanom prej iz gozda domú. Bilo je zelo mraz. Večerno nebo je rudeče kot kri žarelo skozi okna v sobo. Šipe so začele zmerzovati ter so se bliščale kakor zali biseri. Logar sede na svoj stol k peči. Naložil je še derv v peč, bila je namreč taka, da se je lahko tudi v sobi odpirala. Plamen se kmalo visoko vzdigne ter celo sobo razsvitli in še bolj se začno zdaj kristali na šipah bliskati.

Zdaj pride logarica v sobo. „Ali ni Tone nič pisal?“ praša logar. — „Nič!“ odgovori žalostno. — „Čudno!“ reče logar z glavo majaje. „Na sveti večer je imel navado zmeraj pisati nam. Pisal je veliko in njegovi listi so bili za-me najlepše božično vezilo. Kaj misli fant, da nam ni pisal?“

Komaj je logar to izgovoril, kar pride v sobo mož v snežni obleki. Imel je v roki list in na herbtu škrinjico iz jelovega lesa; ni bila ta škrinjica visoka, temuč bila je zelo dolga in široka, da je mož težko skozi duri v sobo prišel. „Gotovo je v škrinji zerkalo“, reče Katra. Mož izroči logarju

list in položi škrinjo na tla. „Pismo je pisal gospod podobar Dejakovič“, reče logar.

„Kako je to? Zdaj bi skoraj mislil, da se je ubogemu Tonetu kaj pripetilo.“ Naglo zdere listu pečat in ga hitro prebere pri ognjenem svitu. „Poglejte!“ zakriči veselo, „Tone nam je celó iz Rima poslal podobo za božični dar. On jo je gospodu Dejakoviču poslal in ga prosil, naj ji da krasen zlat oklep narediti in naj skerbi, da jo bomo na sveti večer prejeli. Gospod Dejakovič piše, da je podoba izverstno umetno delo. Tone je vendar verl mladeneč; človek ga bi kar objel.“

„Katra!“ reče logar, „prinesi poštenemu poslu kozarec vina, preden za mizo sedemo. Dobro mu bo to djalo, ker zunaj je res zeló merzlo.“

Mož je vino hvaležno sprejel, pri večerji pa ni hotel ostati. Djal je, da ima v Jesenovem sorodnike, in da hoče ž njimi sveti večer in sveti dan preživeti. — „Prav!“ reče logar ter mu ukaže vino izpiti in mu še dober dar v roke potisne.

„No“, pregovori logar, „sedite vsi krog mene! Tu je v listu g. Dejakoviča tudi Tonetovo pismo; hočem vam ga brati.“ Liza odgovori: „Prinesla bom prej svečo!“ — „Dobro“, reče logar, „bom pa laglje pismo bral. Le hitro!“ Liza berž prinese gorečo svečo na svitlem svečniku. Vsi so željno pričakovaje sedeli krog mize. Logar pa začne brati:

„Ljubi starši, dragi brat in sestre! Tu sem vam poslal v dar za božične praznike podobo, katero sem z velikim trdom izdelal. Podoba ta kaže novorojenega Zveličarja v jaslih. Mnogo umetnikov mi je priterdilo, da se mi je delo dobro

poneslo. Serčno želim, da bi Vas podoba tak razveselila, kakor so mene razveselile Jezusove jaslice, ko sem pervikrat v Vašo hišo stopil. Gotovo bo veselje veliko.

„Oj da bi zamogel jaz s podobo do vas potovati in jo vam sam izročiti! Tu je sicer krasna dežela! Sedaj meseca grudna, ko to pišem, je pri Vas gotovo že davno terda zima; gotovo so pri Vas strehe, hrasti in jele s snegom obložene. Tukaj pa so limone in pomaranče v cvetji in po drevji visi sadje. Vendar se vsak dan spominjam v vsej tej krasoti na Vašo prijazno hišico, v kateri sem preživel najslajše ure svojega življenja.

„Vaši dobroti sem hvalo dolžen, da živim sedaj pod milim laškim nebom, da sem -- če sem vreden tega imena — umetnik. Tiste prijazne otročje jaslice so moj razum zbudile, če so ravno bile nepopolnoma. Vedno mi je tista podoba v spominu, in kar sem pozneje podob videl, če so bile ravno veliko krasnejše, nobena ni mojega serca bolj razveselila, kakor vaše prijazne jaslice. Oj, mila otročja leta, kje ste! V njih vidimo vse stvari pozlačene v jutranji zarji. Škoda, da ta leta tako naglo minejo. Sedaj ta trenutek, ko Vi moj list berete, sem v duhu pri vas. Spominjam se ginjenega serca, kako sem prišel na pol terd in ves zmerzel pod vašo streho, kako so me mati z gorkimi jedmi pokrepčali, kak ste me za svojega sprejeli, kako so Kristijan, Katrica in Liza z menoj delili svoj božični darek. Oj dragi moj oče! Vam in moji dobri materi poljubujem hvaležno v duhu roke. Pozdravljam prav serčno brata in sestrici. Z veseljem pričakujem priložnosti, da bom zamogel

v nekterih letih ne le v duhu iz daljine, temuč pri
 Vas pričujoč zagotoviti Vas, da sem vedno Vaš
 hvaležni in serčno ndani
 T o n e.

V Rimu 1. grudna 1780.“

„To je pismo“, reče logar, brisaje si solzne
 oči; „kar smo za mladenča potrosili, to je vse še
 premalo. Stavil sem na-nj vedno veliko upanje, pa
 on je več storil, kot sem pričakoval. Nikdar ne bi
 bil verjel, da bom nad njim takega veselja doživel.
 Vendar“, pristavi smehlja se, „večerja nas čaka.
 Po večerji bomo podobo pogledali.“

„O ne!“ zavpijejo vsi kot iz enega gerla,
 „prec sedaj! To je več kakor jed“, pristavi Liza.
 „Prinesti hočem hitro še eno svečo, da bomo za-
 mogli sliko bolje ogledati.“ Kristijan prinese dleto
 in kladyo ter škrinjo odpre in vsi zavpijejo zagle-
 davši lepo podobo: „O kako krasno, kako ljubez-
 nivo! Nebeški obrazi! Izverstne barve!“

Šesto poglavje.

Lepa podoba deteta Jezusa v jaslih.

Logar postavi podobo na mizo, ki je ob zidu stala in na vsako stran postavi svečo. Vsi so bili v lepo podobo zamaknjeni. Logarica je pregovorila s sklenjenima rokama: „Gotovo ni mogoče kaj lepšega videti! Zdi se mi, da stojim res pred Jezusovimi jaslji. Kako prijazno, kako ljubeznivo nas milo detece Jezus gleda, kakor da bi nas hotlo

prec pri svojem prihodu na svet pozdraviti! Kako milo in skerbno gleda Marija klečé pri jaslih na dete; z desnico ga objema in levo poklada na svoje ginjeno serce, pozabivši na revščino in na borni hlev. Kako častitljivo stoji tu Jožef, kako pobožno dviguje roke in oči proti nebu! Pastirjem se že v očéh bere poštenost; kako spoštljivo in pobožno tu klečé. In angelci v višavah — kako so nebeško krasni! Na lahkih perutah plavajo po zraku. Glejte, kaka svitloba dete obdaja in vse okrog osvitljuje, še angeljev tak blišč ne zalša. Resnično, kdor se ne bi tu veselil Zveličarjevega rojstva in z angelci Boga ne hvalil in slavil, ta bi moral kamenito sercé imeti.“

Logar je do zdaj molčé s pazljivim očesom gledal podobo. Zdaj pa spregovori, ko da bi se bil iz sanj prebudil: „Da, prav praviš! Če imamo to sveto dogodbo tako lepo narisano in v lepem oklepu pred seboj, mora ona naše sercé živo ganiti. Poskusil bom vam razodeti, kaj jaz v tej podobi vidim in kaj moje serce čuti.“ — Primakne stol, se vsede pred sliko ter tako spregovori:

„Poglejmo najpred, ljubi otroci, nebeško dete v jaslih! Pa pozabimo za nekoliko časa na njegovo božanstvo in mislimo si ga le kot revnega človeškega otroka. Slabo in nezmožno zavito v revne plenice leži tu na slami in senu. Pa ljubezniva mati ga pozdravlja prijazno se smehljaje, pripravna vse za-nj storiti; in zvesti rednik stoji pri jaslih pripraven s krepko desnico varovati mater in sinka, pripraven z delavno roko hraniti obá. Zvest oče, skerbna mati in dete, ki jima ko pride k pameti hvaležno ljubezen povrača, oj, to je gotovo na

zemlji krasen prizor, nad katerim se nebeški angelci radujejo. To ljubeznivo trojico — očeta, mater in dete — je Bog tukaj zedinil.“

Moji dragi otroci! mislite si torej pri tem detetu v jaslicih: Tudi jaz sem ležal, kakor slabo otroče, kamor koli so me položili. Umreti bi bil moral, da niso za-me ljubi starši skerbeli. Pa z veseljem so sprejeli tujega gosta in vse potrebno je bilo za-nj pripravljeno. Mati so me prvič oblekli ter me povili v plenice, za ktere so sami prejo napredli, sami so jo belili, sami sešili. Dan in noč so le to skerbeli, da mi ne bi kaj manjkalo. Skerbno so čuli pri moji zibeli, ko sem sladko spal; marsikako noč niso zatisnili oči iz zgolj ljubezni do mene. Ljubi oče so jim pomagali skrbeti ter so delali in se trudili za oba. Torej spominjajte se in zahvalite Boga, da vam je dobre starše dal! On namreč je, ki je nekaj svoje neskončne ljubezni iz ljubezni do vas v materno serce vsadil in očetu je vdihnil nekoliko svoje očetovske ljubezni in dal mu je očetovo sercé. Pa ne bodite svojim staršem nehvaležni. Sin ali hči, ki pozabi, kaj je mati za-njo terpela, kaj je oče za-njo storil, da bi jo ohranil, oblačil in izredil, je brez vsega človeškega čutila.“

Poglejmo sedaj, moji otroci, ko smo se nagledali svete družine, nebeške angeljce, ki plavajo po zraku in ozrimo se na živinico v hlevu. Tu prav spoznavamo vrednost in namen človekov. Poglejte najpred v obraz sveti devici. Na njem se vidi nebeška nedolžnost in neizrečena materna ljubezen! Glejte ravno stoječo podobo častitljivega Józefa, kako pobožno svoje oči in roke proti nebu

dviguje! Glejte milo detice, njegovo lice se ljubzivo smehlja in očesici se mu blisketate, kakor zvezdice na jasnem nebu. Zdaj se pa ozrite na divje obraščeni glavi osla in vola. Kako neumno in nespametno zijata! Kako gobce molita; lahko je spoznati, da le na kermo mislita in za nobeno vikšo in boljšo stvar ne vesta. Še celó prijazno nasmejati se ne moreta. O kdo ne bo človeka ž njimi primerjenega spoznal za neskončno imenitnejšo stvar božjo? V resnici on spada med vikše stvari božje. Najsirovejšega človeka razžališ, ako mu rečeš: Nič nisi bolj od goveda, ki tvoj plug vlačí, od osla, ki tvoje mehove v mlin nosi in potem pogine in zgnjije. Ni tako! Človek je temveč podoben angeljem božjim, kateri svojega stvarnika spoznavajo in sega veselé, prepevaje mu slavne pesmi. Človek je na zemlji edina stvar, ki tudi to storiti zamore. Bodi-si da je podoben živali, vendar je bolj soroden angeljem nebeškim. Res je, da v joku na svet pride, da mora mnogo prestati, mnogo terpeti, dokler ne odraste in da potem v kratkem kakor roža vene in zvene in kakor živinče strohni, vse to je res — pa le njegovo teló se spremeni v prah in pepel. V njem prebiva neumerjóč duh; on je angelj v slabem mesu in kervi. Kedar ta slaba obleka odpade — je angelj popolnoma, če le človek na zemlji svoj namen dopolni in po volji svojega stvarnika živi.“

Prav pametno je, da je umetnik zraven velicih živali narisal tudi jagnje in košarnico polno sadežev, ktera stoji pod jaslicami kot dar novorojenemu detetu. Človeku so vse zemeljske stvari pokorne.

On kroti najmočnejše živali, da mu morajo služiti; daje mu ovca mleko, drevo svoj sadež. Le malo slabjšega od angeljev je Bog človeka ustvaril, venčal ga je s častjo in visokostjo, naredil ga je gospodarja svojih del in vse mu je podložno storil.“

„Tudi kraj, kjer vidimo dete in njegove starše, revne jasli in siromašni hlev, ni brez pomenbe. Človek ne potrebuje krasnih dvorov, da zamore tu na zemlji svoj namen doseči. On zamore v najborniši bajtici zadovoljno živeti in srečno umreti. V hlevu je le pomanjkanje in revščina. Pa da zamore pravo srečo doseči, da bo pošten in plemenitega serca, zato ne potrebuje človek ne žamet, ne svile, ne zlata, ne srebra. Ravno v najimenitniši stvari Bog med ljudmi ne dela razločka. Borni hlevček je tukaj stanovanje najsvetejših, najbolj blagih, najbolj častitljivih ljudi, karkoli jih je še kedaj na svetu živelo.

Pa, otroci, kar sem vam do sedaj dopovedoval, je za nas veselo in tolažljivo. Pa govorili smo le o človeški lepoti. Najimenitniše še le je božja natora in visoki namen božjega deteta. Jezus Kristus namreč, včlovečeni sin Najvišega, je na svet prišel, da bi odrešil ljudi, ki so se obernili od Boga in svoje visoke vrednosti in se torej pogubili. V njem se nam je vidno prikazala ljubezen božja do nas ljudi; v njem vidimo Boga v človeški podobi. Rodil se je sicer v največem siromaštvu, ležal je kot dete v jaslih, ni imel na svetu toliko svojega, da bi glavo kam položiti mogel, ter je umerl kot hudodelnik na križu. Pa brez posvetnih

pomočkov, brez bogastva in brez orožja je on s svojo božjo modrostjo, ljubeznijo in vsegamo-gočnostjo premenil obličje zemlje, razsvitlil človeški rod, ga zboljšal, pogube rešil, in tako svojo bo-žanstvo pokazal. To nam lepo dokazuje ta podoba, dokazuje nam pa to tudi zgodovina.

„Glejte, okrog in okrog je noč; debela tema krije okolico; le svitloba, v kateri se nebeško detice žari, vse razsvitljuje. Rayno tako je krila o Kri-stusovem rojstvu tema nevednosti in molikovanja zemljo; v Kristusu pa se je svetu luč prikazala, ktera vsacega človeka, ki na svet pride, razsvitljuje. Ljudje so bili v grehu in hudobiji zakopani, mnogo jih je bilo zavoljo sirovosti podobnih živini v hlevu; mnogo jih je tudi bilo, ki so zavoljo pregreh slabši bili od neumne živine; pa po Kristusu so bili vsi, ki resnično va-nj verujejo, prestvarjeni v boljše ljudi; postali so podobni svetnikom in angeljem v človeški podobi. Kakor so bil ljudje nevedni in pregrešni, tako so bili tudi ubogi. Pa glejte, kako srečni so že tisti ljudje, kateri krog jasic stojé in se veselé njegovega rojstva! Marija, Jožef, pastirji so pred nebeškim detetom pozabili vsako pozemeljsko težavo. On, ki je prišel na svet, da bi ljudi rešil britkosti in jim iz nebes božji mir prinesel, je že pri svojem rojstvu začel ljudi osrečevati. Vedno še donijo vsem ljudém angelse besede: „Oznanujem vam veliko veselje; rodil se vam je Zveličar, ki je Kristus gospod.“

K njemu sme sleherni človek. Najpred se je razodel revnim, nevednim ljudém, kmetom — pa-

stirjem, tudi njegova mati je uboga, njegov rednik rokodelec, ki s težkim delom kruh služi. Že pri Jezusovih jasliah nam je očito, da je pri njem brez veljave bogastvo, čast in posvetna učenost. On hoče pri sebi le ljudi „dobre volje“ imeti, kakor Marijo, presveto devico, Jožefa, pravičnega, pastirje, pobožne možake, polne strahú božjega in poštenosti. Vendar ne zametuje tudi največega grešnika, ako obžaluje svoje pregrehe in se v resnici poboljšati hoče. To nas prepriča že imé božjega deteta. Zato je sporočil angelj Mariji božje povelje: „Imenuj ga Jezusa, ker on bo svoj narod greha rešil!“

„Grešni rod človeški je imel postati sveto ljudstvo Gospodovo. Zato vidimo nad Jezusovimi jaslji odperto nebó. Hotel je ljudém zaperto nebo odpreti, nebeško kraljestvo na zemlji vstanoviti in tako nebo in zemljo združiti. Zatorej se veselé božji angeljci, zato prepevajo in se radujejo, slavijo Boga v višavah in se veselé sreče, ktera je došla ljudém po Kristusu.

„Kar nam je bilo pri jaslicih Jezusovih oznanjeno, to je Jezus tudi dopolnil, če mu je ravno nevera in terdovratnost človeška zeló nasprotovala in pri mnogih je bilo zastonj njegovo rojstvo, zastonj njegova smert. Ustanovil je na zemlji nebeško kraljestvo. Mnogo zmagovavcev svetá je ustanovilo silna kraljestva, pa ta kraljestva so kmalo za svojimi ustanovniki izginila, ali so se pa že pri njih življenji razkosala. Le Jezusovo kraljestvo — pravo keršanstvo — samo to se je

zmeraj bolj razširjalo ter je do današnjega dne ostalo. Celi narodi so prišli v zavetje svete vere in kralji so svoje krone ozaljšali ž njegovim križem. Stare paganske ostudnosti, človeške daritve itd. so zginile iz keršanskih dežel. Mnogo tempelnov in cerkev se je sezidalo, v njih se zdaj pravi Bog moli in oznanuje se večna resnica. Brez števila šol, siromašnic in bolnišnic je ustanovila keršanska ljubezen. Koliko otrok, koliko revežev in bolnikov bi moralo brez teh dobrotnih ustanov v nevednosti, pregrehi in nadlogi poginiti! Na milijone ljudi je našlo v Kristusovi veri odpuščanje in mir po storjenih grehih in postali so potem verli možjé. In še sedaj, čeravno nevera in hudobija raste, mu bije brez števila serc, ter najde v njem tolažbo, v terpljenji in v smerti. Še zmeraj razlaga on malikovavcem veselo oznanilo svetih evangelij in divji narodi sprejemajo njegovo vero, se veselé nebeškega nauka in postanejo krotki in mirni. Kristusovega rojstva dan je najimenitniši dan vseh vekov; prav so torej modri naši predcedje začeli ž njim novo letno število. Vsaka letna številka naj nas opomni, da je rojstni dan Jezusov rojstvo luči in sreče za vse ljudi, kateri mu hočejo oko in serce odpreti — začetek razsvitljenja in požlahtnjenja človeškega roda. Na novo se poklonimo, ljubi otroci, danes in jutri Zveličarju in zapojmo mu z angeljci hvalno pesem.“

Tako je govoril logar; logarica pristavi ginjena: „Da, otroci, to hočemo storiti! Lepa podoba, ki nam jo je Tone poslal, je najlepši

božični dar, ktereга nam bi bil zamogel Tone ali kak drugi človek poslati. Pobožnost, s katero ste govor svojega očeta poslušali, je najlepše praznovanje svetega večera. Hvaležno hočemo sprejeti blagor, ktereга nam Bog po novorojenem Zveličarju daje. Potem je Gospodovo rojstvo tudi rojstvo naše sreče.“

Sedmo poglavje.

Logar v nesreči.

Verli logar je po Tonetovem odhodu več let s svojo družino v miru in sreči preživel. Otroci so mu odrastli, sin mu je bil čverst možak, hčere cveteče zale device; vsi so bili dobro izrejeni in lepega obnašanja. Zmeraj bolj je čutil oče težave starosti; mislil je torej svojo službo sinu naložiti. Vladar je imel navado vsako jesen za nekoliko dni obiskati svoj lovski gradič Skalnik; lov ga je vedno nekoliko razvedril, ko je bil utrujen po mnogih vladarskih opravilih. Bil je prijazen gospod; vsacega državljana, tudi največega siromaka, je ljubeznivo nagovarjal in ž njim prijazno besedo spregovoril. Ko je neki dan vladar zopet prišel na Skalnik, bil je lov v gozdu starega logarja posebno bogat; stopil je torej knez k logarju ter mu prijazno na ramo terkljaje rekel: „No kako je kaj, ljubi moj logar?“

„Presvitli gospod!“ reče logar, „tem starim plečam so že opravila pretežavna; želim, da bi je smel mlajšim naložiti.“ — „Morebiti pa vašemu sinu Kristijanu?“ reče knez. „On je dober lovec, in kar še bolj cenim, prav dober logar. Gozdi so — kar sem na lovu opazil — lepi. Verujte mi, dru-

zega ne vzamem v službo. Naj jo tudi že sedaj opravlja. Vendar mi je ljubo, da vi še nekaj časa kot ogledovavec logarjevo ime ohranite. Najboljši mladenči postanejo lahko ošabni in zanikerni, če si suknjo z zlatim trakom okinčajo. Moja in vaša korist je, da nekoliko časa še logar ostanete.“

Logar se zahvali knezu za milostno obljubo in reče potem: „Pa pri tem je še nekaj družega. Moj sin se ima sedaj dobro oženiti — s hčerjo mojega nekdanjega prijatla, že davno umerlega logarja Germa. Dekle je nedavno tudi mater zgubilo in ne vé kam. Ubogo je to dekle, pa pobožno, pridno, nedolžno in pohlevno, zraven pa dobro kot angeljček.“

„No, to je prav“, odgovori knez; „to mi je zelo po volji, da mož, ko snubi, bolj gleda na nedolžnost in čednost, ko ne denar in bogastvo. Jaz mu z veseljem dovolim ženiti se in mu dam upanje na logarsko službo. Naročil bom prec, naj se pismo naredi.“

Logarjev sin, ki je s strahom stal nekoliko korakov od njega, pristopi, ko mu oče pomignejo ter se knezu ponižno zahvali. Kmalo se je tudi oženil. Mlada, mila žena je hiši prinesla novega blagoslova; mir in edinost sta stanovala pod streho dobrega logarja. Stari mož je doživel veselja, da je mogel vnuke pestovati, in stara logarica se je pomladila, ko je krog sebe gledala mlade vnučiče. Hčere starega logarja so živele z mlado logarico, kakor sestre. Vsi so bili zelo srečni.

Pa kmalo pride nad srečno hišo velika stiska. Te stiske vzrok je bila neka stara dogodba, ktere je stari logar že skoraj pozabil. Tisti mladi go-

spodič Zelenko, ki je bil takrat z logarjem na lov šel, bil se je kmalo na to prederznil, da je šel sam in brez logarjevega dovoljenja v gozd, ter je vse, karkoli je videl, brez usmiljenja postreljal. Logar ga najde v gozdu ter mu reče: „Divji lov je ostro prepovedan. Če vas, dragi moj gospodič, lov veseli, pridite kakor doslej, k meni. Rad vas vzamem seboj in vas na najboljši kraj postavim, da zamorete streljati, kolikor vam drago. Pa tega ne smem nikakor privoliti, da v gozdu, meni v skerb izročenem, po svoji volji gospodarite.“ Pa mladi gospodič je ravno tako na lov zahajal. Logar ga zopet najde, pa mu vzame puško rekoč: „Bog vé, da to nerad storim; pa storiti moram. Ukaz je oster; ne morem drugače. Če vas še enkrat vjamem, moral vas bom zatožiti—in dobro se vam ne bo godilo.“ Verli logar gre tudi do starega gospoda Zelenkota in ga prosi, naj gospodiču loviti prepové. Stari gospod je sinu sicer vse privolil; pa takrat je bil vendar jako nejevoljen, bal se je kneza razserditi. Grozil je sinu, da mu ne bo nič zapustil, če bo le še enkrat na lov šel, razun z logarjem. Pa gospodič je bil že vaje očetu nepokoren biti. Malo na to zasliši logar strel, hiti na mesto ter najde mladega Zelenkota pri ubitem jelenu. Logar ga zatoži. Stari gospod Zelenko je sam do kneza potoval ter prosil odpuščanja. Knez odgovori: „Po postavi bi moral gospodič v ječo, pamilostiti ga vendar hočem; pa če ga še enkrat dobimo, bo gotovo zapert, in lahko razumete, da si ne morem jetnika zbrati za svetovavca ali služabnika.“ Stvar je bila tako dognana. Gospodič Zelenko je pa strašno sovražil poštenega logarja, ter je vedno

hrepnel zmaščevati se nad njim, če je ravno od takrat že mnogo let preteklo.

Pripetilo se je pa, da knez po kratki bolezni umré; knezevič naslednik ni bil še dorasel in je ravno popotoval. V deželi je začasno oskerbnik vladal in marsikaj se je tu v tem času spremenilo. Mladi Zelenko, ki je bil sin bogatih in imenitnih staršev, je postal vikši logar. Ošabno se je preselil v knežji grad Skalnik, kjer mu je bilo stanovanje odločeno. Bil je torej sedaj oblastnik starega logarja; neizrečeno ga je terpinčil in mu silno nagajal. Neprenehoma ga je grajal, nikoli mu ni mogel ugoditi.

Mladi knez je pred kratkim vladati začel. Pa vikši logar Zelenko, ki je bil jako zvit in zgovoren, je znal prvega logarskega nadzornika, ktere ga je mladi knez zelo obrajal, sebi popolnoma pridobiti ter je bil do dobrega logarja še bolj ošaben in še bolj sovražen. „Vi niste več za službo“, mu nekega dne reče, „priporočil bom pripravnišega moža na vaše mesto.“ Logar reče: „Prav rad se odpovem službi. Že davnej bi bil to storil, da mi je ranjki knez to storiti dovolil. Moj sin je torej logar.“ — „Kaj pa!“ reče gospod Zelenko hinavsko se smeje; „moral bi tudi jaz kaj o tem vedeti.“ Logar ga je opomnil na knezovo pismo, po katerem se je smel sin oženiti. „No, no“, zaverne ga gospod Zelenko; „to mi je dobro znano.“ Dobro jo je vedel izviti. Rekel je: „To je le obljuba, ako se bo dobro obnašal; nič drugega. Človeče pa ni za nič. Vedel bom boljšega moža najti.“

Zastonj se je sivi logar prizadeval skriti solze. Spregovoril je: „Ne delajte krivice, gospod vikši

logar! razžaljenega ste se enkrat čutili zavoljo mene. Ravno zato se morate še bolj varovati, meni krivico delati.“ — „Kaj“, zavpije gospod Zelenko in oči so se mu blisketale jeze; „vi sami me spominjate na svoje sirovosti! Vi sami me domišljujete, da ste mi vničili edino veselje moje mladosti, ter me knezu zatožili. Vi ste neotesan ošabnež. Nikdar niste vikših stanov spoštovali in vedno ste se le beračunov držali. Dovolili ste svojemu sinu oženiti se za ubogo dekle, ki vam ni krajcarja v hišo prinesla. Lepe denarje ste na potepuhu Tonetu zaverгли. Svojega niste znali oskerbovati, kako boste ptuje, kako knezovo premoženje varovali? Pojte, pojte, z vami ni nič! Upam, da bom imel malo več z vami opraviti in skoraj ne boste več pred me stopiti smeli.“

Logar odide. „Hm“, mislil si je po poti, „naj pravi Zelenko, kar hoče. Moji gozdi so v najlepšem redu. On mi ne more nič škodovati, naj mi bo sovražen, kakor hoče. Bomo že videli.“ Povedal pa ni o vsem tem svoji družini nič, da jih ne bi žalil brez potrebe.

Pa kmalo potem, ko je ravno iz gozda stari mož domu prišel ter na svojem stolu počival, stopi posel v sobo ter mu izroči pismo od vikše logarske uradnije.

V pismu je bilo pisano: „Dosedanji logar Dobravec je že prestar in ne more več svoje službe opravljati; zatorej naj svojo službo pusti. Njegov oddelek gozda bo pa začasno sosedni logar Novograjski oskerboval.“ Da bo kako počitno plačo ali penzijo prejemal in o sinovi službi ni bilo besedice v pismu. Le-to je bilo še omenjeno,

da se dosedanji logar Dobravec ne sme prederzniti, še kaj v gozdu ustreliti ali se pa kje s puško prikazati, če noče puške izgubiti.

Stari logar odpečati pismo in se zelo prestraši; roka, s katero je list deržal, se mu je tresla. Vendar se je pomiril in list bral svojim, ki so v sobi razne opravila opravljali. Stara logarica in njene dve hčeri so strahu obledele; mladi logar se je pa silno serdil na hudobnega Zelenkota. Mlada logarica pa je nekoliko časa molčala ter se potem glasno zajokala. Otroci, ki so se po izbi igrali, so se tudi jokali, ko so videli, da se mati joka. Vse je žalovalo. Le stari častitljivi logar je stal mirno med njimi ter spregovoril: „Ne zabite, da stari Bog še živi. Ti, stara mati, jenjaj jokati se, in bodi otrokom in vnukom v izgled, kako moramo na Boga zaupati. Zoper njegovo voljo nam ljudje ne morejo škodovati. To skušnjo nam je On poslal, gotovo nam bo na korist. Torej pogum naj velja! Bog je naša mogočna bramba. On nas ne zapusti, če nas tudi ves svet zaverže. On, dobri, bogati oče ne bo svojim otrokom nikoli kruha prikratil. Na-nj bomo zaupali, in ne bomo se bali.“

„Vendar“, djal je dalje, „vendar jaz nič ne bom opustil, kar mi je mogoče storiti. Jutri pojdem do kneza. On je ravno tako blage duše, kakor njegov ranjki oče. On me bo slušal, če je ravno sedaj, ko je komaj po svojem očetu vladati začel, z opravili obložen. On je pravičen in ne bo dovolil, da se stari služabnik, ki je njegovi rodovini že čez 40 let zvesto služil, z ženo in z otroki in vnuki zaverže, da bi moral lakote poginiti. Ti Kristjan! moraš z menoj! Saj sedaj sme

oba od doma. Šla bova peš. Jezditi ali pa voziti se bi bilo v sedanjih okolščinah predrago in tudi ni potrebno. Potrebno obleko za pot lahko v lovsko torbo shraniva. Pripravite le do jutri vse, česar nama je treba.“

Stari logar je bil drugo jutro pred dnem že na nogah in tudi sina je zbudil.

„Predolgo nama bo dneva čakati“, reče; „saj luna sveti in mi dva vse pote pozna. Pojva!“ Stara logarica je lepo zvila zeleno, z zlatim trakom obšito lovsko obleko in jo zavila v belo ruto ter jo potem v lovsko torbo vtaknila. Katra je prinesla perilo in nekaj jedi za na pot. Mlada logarica in Liza ste zajutrek pripravljali in ga v izbo prinesli. Otróci so še sladko spali. „In kedaj se boš ver-nil?“ prša stara logarica svojega moža. „Tega sam dobro ne vem“, odgovori; „pred osmimi dnevi težko.“ — „Jutri štirinajst dni bo svet večer“, reče logarica, do takrat prideš gotovo?“ Če je božja volja, jutri osem dni“, reče logar. „Pa naj bo kar hoče, na sveti večer moram pri vas biti.“ — „Bog daj, da bi bili veseli!“ reče logarica. „Molite ta čas!“ dostavi logar, „in na Boga zaupajte. On bo storil, da se bo reč na našo korist obrnila. Vsi spremijo moža do hišnih vrat. Bila je še tema, še prav nič se ni danilo. V merzli in temni zimski noči sta neustrašeno dalje stopala.

Vsa družina je bila za ljuba potnika, posebno za starega očeta v velicih skerbéh. Pervih osem dni so se vedno tolažili. Ko se je pa potem dan za dnevom umikal, bili so zelo nemirni, ker je vreme bilo neprijazno in zmeraj je deževalo. „Joj“, so djali, „Kristijan, če je ravno junak, bo

moral dosti preterpeti; kako bodo revni stari oče vse prestali?“ Otroka sta vsak hip preduri gledat letala, če oče in stari oče vendar le enkrat prideta.

Tako je preteklo verh prvih osem dni še drugih osem v tugi in britkosti. Med tem je kmalo po odhodu logarjev lovski fant vikšega logarja uradni list prinesel. Logarica se je bala pismo odpečatiti; pa vedela je, da ni v njem nič dobrega, ker je mladi lovec še zaničljivo rekel: „Neumno je storil stari mož, da je s svojim butcem v stolno mesto dirjal. Gospod vikši logar vé, kaj dela. Nič ne bosta opravila. Osramotena se bosta vernila.“ Vsa družina je pa vsak dan molila, naj Bog dodeli, da bosta popotnika uslišana pri knezu in da se zdrava zopet domú verneta! Tudi otroka sta prostovoljno ž njimi molila.

Osmo poglavje.

Kako se je dalje logarju godilo.

Prišel je v teh žalostnih okolščinah sveti večer. Danes se je prej potemnilo ko druge dni, ker vse nebo je bilo s temnimi oblaki zakrito. Burja je piskala po gozdu v starih hrastih in v visokih jelah. Zeló je melo in deževalo in od strehe je voda lila, kakor hudournik, ki skače čez skale. „O moj Bog!“ reče stara logarica skozi okno gledajoča, „še zdaj ne prideta. Če danes na sveti večer ne prideta, pripetila se jima je gotovo kaka nesreča. Težko mi je pri sercu. Tako je vreme, da ne bi človek psa pred hišo zapodil in potje so jako slabi; vse se pogrezuje. Oj da bi vsaj prišla, naj bo vse vse drugo, kakor hoče!“

Zopet odpre okno, pogleda ven in zavpije: „Hvala Bogu, zdaj prideta!“ Vsi so jima pred hišo naproti hiteli, vsi so popraševali: „No, kako se vama je v mestu godila?“ — „Upam, da se bo vse dobro izšlo!“ reče stari logar. „Pa gotovo ste bili zavoljo naji v velicih skerbéh. Dolgo naji ni bilo; pa jaz sem na poti opešal in nisem dalje mogel; in ko sem okreval, narastli so se bili zavoljo velicega dežja potoki in reke tako, da sva

morala še nekoliko dni čakati. Hvala Bogu, da sva zopet tukaj."

Stopil je v hišo, se preoblekel in potem sedel na stol pri gorki peči. Stara logarica prinese steklenico vina, dva kozarca in gorečo oljenico. „Okrepčajta se“, jima reče, natočivši vino; „gotovo sta krepčavne pijače potrebna. Večerja bo skoraj gotova.“ — „Dobro!“ odgovori logar pri berleči luči krog sebe gledaje; „vendar je prijetno zopet domá biti, kjer same prijazne in vesele obraze krog sebe vidiš.“

Mladi logar je med tem na tihem svoji ženi povedal: „Nič ni dobrega ne; najberže bomo zgubili službo.“ Ta se prestraši in skrivej tudi drugim naznani. Stari logar vidi, kako so se na enkrat vsi obrazi premenili in strahú obledeli. „Je že Kristijan čenčal?“ je rekel; „no, se vé, tu se ne da nič tajiti. Vse boste slišali; vendar ne žalujte preveč. Saj se nam je nocoj Zveličar rodil; v tem veselji moramo vse posvetne skerbi pozabiti; ali jih pa saj k sercu preveč jemati ne smemo.“

„Ko smo zvečer“, tako je začel govoriti, „v glavno mesto dospeli, šel sem do starega logarskega svetovavca Vičiča. On je možak, sem si mislil; on je bil pred mnogo leti moj vikši logar in moj prijatelj. Drugi svetovavci, ki so me poznali, so vsi mrtvi ali pa živé v pokoju. Če se je ravno tudi gospod Vičič zavoljo starosti opravi-
lom odmaknil, vendar mi bo najbolj mogel svetovati. Tako sem si mislil. Verli možak me je res serčno sprejel. Povedal sem mu mojo stvar. On

mi je odgovoril: „Vi imate v svojem vikšem logarju hudega sovražnika, ki imá tu mogočne prijatelje. On hoče vašo službo nekemu fantinu dati, ki je bil njegov strežaj, in Vas in vašega sina vedno prav slabo opisuje. Bojim se, da mu bo obveljalo in da pripravi dobrega Kristijana ob službo.“

„O saj ne bo tak daleč prišlo“ sem jaz odgovoril. „Pa terdno voljo imam sam do kneza iti“. „Storite to“, odgovori mi svetovavec Vičič. Jaz pojdem z vami. Pa sedaj pridete o slabem času. Gospod ima preveč opraviti. Težko vas bo slušati mogel. Tudi do najvikšega logarskega nadzornika in do drugih svetovavcev morate iti. Pa bojim se, da so vsi preslepljeni.“

„Spoznal sem, da ima svetovavec popolnoma prav. Marsiktero britko stopinjo sem naredil. Najvikši nadzornik me je merzlo sprejel in me kmalo odpravil. Ostali logarski svetovavci so me ravno tako odpravili; mnogo kislih obrazov sem videl in preslišal dosti grenkih besed. Pred kneza pa me niso pustili, ker je ravno pri njem opraviti imel viši nadzornik. Gospod Zelenko je znal mene in Kristijana prav zvito upravljati.“

„Jaz vam tega ne bom na tanko razlagal, saj se to tiče opravkov, ki jih vi ne razumete. Največ, kar zamoremo upati, je preiskava; pa bojim se, da pride takim vroke, od katerih imamo le slabo pričakovati. — Pa taki pogovori nam preveč serce z britkostjo navdajajo in nocoj morajo se vsi ljudje po celem keršanskem svetu veseliti. Saj je danes sveti večer; hočemo si rajši spominjati rojstva našega Zveličarja. To bo našim bolnim srcem tolažba.“

Ozerl se je na podobo rojstva Jezusovega, katero je bil Tone poslal. Visela je v sobi tam, kjer je prej zerkalo viselo, pokrita je bila z belim tankim pajčelanom, da se ne poškodova. Mala vnučiča starega logarja, France in Klara, sta se že več tednov na božič veselila. Veselo sta na noge skočila in si obrisala solze od objokanega obraza. „Babica“, reče mali Francek, „odkrijte podobo in užgite kakor lani lučico pred podobo, da se bo prav vidila.“ — „In vi! stari oče“, spregovori Klarica, „prinesite harpo; zapeli bomo božičnico, katero so nas mati naučili.“

„No prav je“, odgovori logar; „zapeti hočemo božičnico. Pa povejte nam prej, ali se ni nič posebnega pripetilo, ko nas ni doma bilo?“ — „Nič“, odgovori logarica; „le eno pismice smo kmalo, ko sta vidva odšla, od vikše logarije prejeli. Kaj neki pravi!“ Zapečaten list mu izroči. Logar ga odpečati — obledi ter reče: „Gospod, kakor ti hočeš, tako naj bo!“ Vsi ga prestrašeni gledajo, čakaje kaj bo. „Kaj pa je?“ praša stara logarica. — „Iz hiše moramo; iz nje bi bili že iti morali. Vikši logar zapoveduje, da moramo saj do božičnega večera iz hiše, da se bo mogel novi logar za božične praznike v logarsko hišo preseliti. Grozi nam, da nas bodo uradni služabniki iz hiše vergli, če ne ubogamo. Čudim se, da še niso tukaj; vsak trenutek lahko pridejo ter nas iz hiše pomečejo.“

„Moj Bog!“ izdihne mlada logarica, „zdaj v tej strašni noči! Ali slišite, kako zunaj nevihta razsaja, kako dež naliva? Kje bomo streho našli v dežji in viharji!“ Na stol se je naslonila ter

objela svoja otroka. „Dobri Bog“, je izdihnila, „usmili se saj teh nedolžnih otročičev. Mladi logar je stal s sklenjenima rokama tiho pri nji ter je gledal ves objokan ženo in otroka.

„O moj Bog!“ reče stara mati jokaje, pod starost nas preganjajo z otroki in vnuki iz hiše, v kateri sem bila rojena, v kateri so moj oče in moj ded živeli — o to je strašno! Moj Bog, daj mi v moji rojstni hiši umreti.“

Katra je na tihem jokala; Liza se je tresla, kakor jagnje, katero v mesnico peljejo. Stari logar pa — imel je visoko plešasto čelo in sivi lasje so se mu ob stranéh v kodrih vili — je gledal dolgo časa molčé proti nebu; spregovoril je potem mirno: „Da, moji predragi otroci! skoraj bomo morali iz hiše. Ne poznam človeka, da nas bi vseh skupaj pod streho vzel. Razdeliti se bomo morali. Mislil sem sicer, da bom med vami mirno svoje stare dni preživel — upal sem, da boste vsi, kakor ste zdaj krog mene zbrani, krog moje smertne postelje stali v tej hiši. Bog je hotel drugače — udati se hočemo v njegovo sveto voljo.“

Pogledal je svoja vnuka ter dalje govoril: „Serce nam hoče žalosti počiti, ko se ozremo na te jokajoče otroke. Bog ima še boljše serce do nas. Ako nam on tako stisko pošlje, ima gotovo najmodrejše namene z nami. Tudi to žalost bo nam v veselje spremenil. Ko je terpljenje največe, mora se na bolje obrniti. Saj so djali naši stari: Kjer je največa sila, tam je božja roka mila. Že mnogo svetih večerov smo v tej sobi preživeli, vzemimo voljno tudi enega žalostnega iz Gospodove roke.“

„Prav imaš, dragi moj mož!“ reče stara logarica; „vse hočemo Bogu izročiti in v naši veliki stiski hočemo se potolažiti. Oh, večkrat sem premišljevala, kako je bilo Mariji pri sercu, ko je v hlevu prenočiti in kmalo potem svoje stanovanje zapustiti morala v temni noči — kakor mi sedaj, ter bežati v daljno neznano deželo. Čeravno je nje vera živa, nje zaupanje terdno bilo, vendar mislim, da je solzne oči imela, ne zavoljo sebe, ampak zavoljo ljubega deteta. Vem dobro, kako je materno serce! Bolečine njene so bile gotovo neizmerne. Vsak človek pa lahko v enake težave pride. Bog sleherno dete svoje skuša. Tiste stare dogodbe se pri nas nekako ponavljajo. Pa kdor je Mariji v bornem hlevu in na poti tolažnike in angelje - vodnike poslal, tudi nas ne bo pustil brez tolažila. O pravem času nam bo pomoč poslal.“

Kar na enkrat se zasliši, da nekdo na hišne duri terka. „Sedaj gredó“, reče stari logar, „pregnali nas bodo iz te izbe.“ Logarjev sin skoči na noge, se ozre na puško ter zavpije: „Tega naj ne poskušajo, da bi moje sive starše, mojo drago ženko, moje deteta, moje sestre iz hiše pregnali. Pervega, ki se jih dotakne — — — —“

„O ne, ne moj sin“, odgovori stari oče, „ne govori teh besed, ki so ti na jeziku. Ne bomo se ustavljali; nimamo oblasti! Bog je nad nami in nad njimi. Le on je naša bramba, naše pribežališče: „Če naše prošnje, naše besede pri možéh, ki so prišli nas pregnat, nič ne pomagajo, pojdemo voljno iz hiše in šli bomo, dokler noč prejde, v tisto gozdno jamo, kjer smo véasi lovci o hudem vre-

menu zavetje našli.—„Oh“, reče in vstane s stola,
„želim, da bi vsak izmed vas z menoj s starim
terpinom reči zamogel:

Na svetu nič me ne skerbí,
V Bogá zaupa serce moje;
Ak nebo, zemlja se zdrobi,
On varje skerbno dete svoje.
Če je pri meni ljubi Bog,
Ne strašim smerti se, nadlog.“

Deveto poglavje.

Nepričakovan gost.

Zopet se zasliši terkanje in še močnejše od pred. „Pojdi Kristijan“, reče stari logar, „in odpri vrata.“ Kristijan uboga. Malo potem stopi lep, imeniten gospod, kterege niso poznali v sobo, ogernjen je bil v temno-zeleni plašč, na glavi je imel lepo kučmo. „To je novi logar“, so vsi prestrašeni mislili. Tujec je bil pa sam prestrašen, ko zagleda toliko objokanih oči, toliko bledih lic. Odkrije se, molči nekoliko trenutkov ter spregovori: „Ali me več ne poznate?“ — „Glejte“, zavpije Liza, „Tone je!“ — „Tone!“ reče Katra, „je li mogoče?“ — „Kaj vam na misel pride“, reče stara mati, „ta gospod je mnogo večji in močnejši od našega Antona.“ — „Za res, on je“, zaverne jo Kristijan, „Tone je! Za božjo voljo, brate, kako si semkaj prišel? Mislil bi si bil, da si v Rimu, več sto ur hoda od tod.“ Stari logar si je oči brisal, kakor da jim ne bi prav verjel, počasi se je približeval, potem naglo pristopil in Antona serčno objel. Druzega ni mogel spregovoriti kot: „O moj sin Tone!“ Dolgo in preserčno sta se objemala. Zdaj pozdravlja Tone svojo častitljivo rednico, svojega brata in sestre, poln veselja, da jih zopet

vidi. Tudi mlado logarico in nje otročiče, ki jih je pervikrat videl, je veselo in priserčno pozdravil. Kakoršna žalost je pred v hiši bila, tako je bilo sedaj veselje. Nepričakovano veselje je odgnalo otožnost, kakor prežene vzhajajoče solnce nočno temoto.

Še le zdaj začne stara mati tako besediti: „O Anton! našel si nas v strašno britkih okolšinah. Šaj si videl naše solze, ko si v sobo stopil. Joj, poslušaj naše stiske.“ — „Vse mi je dobro znano“, odgovori Anton; „bodite potolaženi, dragi starši! Vaše okolšine so jako dobre. Ravno sem bil pri knezu. Prav prijazno Vas pozdravlja, ljubi oče!“

„Mene pozdravlja?“ reče stari oče. — „Kako si do kneza prišel? Tega ne morem razumeti, Bojim se, da je vse to le vesela sanja.“

„Ne“, odgovori Tone, „to ni sanja, temuč gola resnica je. Vsedite se na svoj stol, dragi oče in vi ljuba mati! vse vam bom natanko povedal.“ Odložil je plašč in še nekaj stolov pristavil. Veseli starši so ga v sredo med se vzeli. Ostali so krog njega stali in so ga pazljivo poslušali. Tone je pripovedoval:

„Naš sedanji milostljivi knez je bil še kot knezevič, kakor vam je znano, na Laškem. Nkega dne so mladi umetniki v Rimu svoje podobe na ogled razstavili. Prišel jih je tudi on ogledovat in med mnogimi mu je ena podoba posebno bila všeč. Djali so mu, da jo je izdelal nek mlad podobar iz njegove kneževine, Anton Frankič. Mladi knez me dá poklicati, me zelo pohvali ter se do mene prav milostljivo obnaša. Praša me, kaj tirjam za to podobo, ter mi še enkrat toliko da, kakor sem za podobo hotel. Ker je hotel najslavnejše podobe rimske viditi, moral sem ga večkrat spremljati; sedel sem večkrat pri njem v vozu in neko likokrat sem tudi ž njim obedoval. Pripetilo se je pa, da so v Rimu več starih podob prodati hoteli. Knez se z menoj odpelje gledat omenjenih podob. Prašal me je, kaj jaz o teh slikah mislim, in ker so mu bile po volji, sklene je kupiti. Dan je bil odmenjen, kedaj se bodo prodajale. Pa knez ni mogel tak dolgo ostati, moral je domú potovati, ker je moral na očetov prestol stopiti. Naročil mi je torej, naj podobe kupim in skerbim, da mu je nepoškodovane izročim. Določil je, koliko smem za-nje dati ter mi denar izročil. To, za-me tako častno opravilo mi je bilo zelo pri sercu. Bil sem pa tudi tako srečen, da sem podobe mnogo ceneje

kupil, kakor je bil knez za-nje namenil. Ker sem vse ogledal, kar v Italiji podobarja ogledovati mika in ker je ravno ladija odhajala, spravil sem se s podobami na pot v domovino. Srečno sem z dragocenimi podobami stopil na suho. Da se ne bi podobe poškodovale, zató sem za-nje poseben voz najel ter sem se s tem vozom prec v glavno mesto pripeljal. Hitel sem na dvor ter se berž oglasil. Knez je bil ravno odkosil; bil je v svoji sobi. Berž sem pred njega stopil. ‚Dobro došli v domovino‘, reče prijazno knez, ‚kaj dobrega mi prinašate iz Laškega?‘ — ‚Podobe‘, rečem, ‚ktere sem kupil po povelji Vaše Prevzvišenosti‘. — ‚No‘, reče knez, ‚koliko ste jih pa kupili?‘ — ‚Vse‘, mu jaz odgovorim. — ‚Vse!‘ reče knez razveseljen, ‚to je izverstno. Pri tej priči je zapovedal, da se podobe iz zabojev vzamejo in na ogled obesijo. Tudi jaz sem pomagal. Vse so bile popolnoma cele in prav nič poškodovane. Kneza je to sila veselilo. On ima zeló rad lepe podobe, pa jih vé tudi ceniti. Izročil sem mu pobotnice ali plačane liste za kupljene podobe. Rekel je: ‚Saj ste, kakor vidim, mnogo manj potrosili, kakor sem vam bil dovolil.‘ Jaz rečem na to: ‚Zapovejte, presvitli knez! kje imam [ostali denar odrajtati]. — O tem molčimo, zaverne me prijazno. ‚Jaz sem Vam hvaležen. Ako ste Vi z menoj zadovoljni, sem jaz z Vami še veliko bolj. Pa — Vi ste trudni popotovanja in razprava podob Vas je še bolj upehala. Potrebni ste počitka.‘ Zapovedal je, da se mi da soba v njegovem dvoru.

„Ko sem zvečer sedel v svoji sobi, pride mi na misel starega logarskega svetovavca Vičiča

obiskati. Saj je bil on edina oseba, ktero sem razun kneza v stolnem mestu poznal in spominjal se prav dobro, da Vas je on bivši viši logar večkrat obiskoval, in da je bil vedno Vaš prijatelj. Prašal me je, kako sem semkaj prišel. Razložil sem mu vse. ‚Prišli ste o pravem času‘, reče mi Vičič ter mi začne pripovedovati, kako se Vam dragi oče godi, koliko tuge Vam Zelenko pripravlja; pravil mi je dalje, da ste bili sami v mesto prišli, da ste se pa nekaj dni pred mojim prihodom domu vernili in nič opravili. Prec sem hotel h knezu. ‚Ne zdaj!‘ reče svetovavec, ‚to ni prav. Jutri zjutraj morate zaslišanja prositi. Z vami pojdem. Ta reč se je tako zasukala, da bomo gotovo uslišani‘. Druzega dne nas je knez berž zaslišal. Začel sem prec o Vas pripovedovati, govoril sem vneto. Pripovedoval sem mu, kako sem prišel v vašo hišo in kaj ste mi Vi dobrega storili. Govoril sem na tanko. Svetovavec Vičič reče nekolikokrat: ‚Pustite to! Dalje, dalje!‘ Knez pa se je smehljaj rekoč: ‚Pustite ga, naj govori! Hvaležnost dobrega sina do rednikov mi je po volji. Bomo že spoznali, kam to meri.‘ Prišel sem do gospod Zelenkota in sem naravnost povedal, zakaj vam tako nagaja in da bi bil v ječo prišel zavolj divjega lova, da mu ni ranjki knez preveč milosti skazal in odpustil. ‚Ne‘, zaverne me svetovavec, ‚Vi ste pozabili, da govorite s knezom. Vladarji niso nikoli premilostljivi. Viši logar je bil takrat neskušen mladeneč, lahko se mu je prizaneslo. — Dalje, dalje‘, reče mi knez. Pokazal sem mu pisma, ktere ste mi, dragi moj oče, v Italijo pisali. Po noči sem je iz popotnega zavoja izvlekel. Med njimi ni nobe-

nega, da bi ne bili v njem želje razodeli, naj Gospod blagoslovi svitlega knezeviča, ki je v ravno tisti deželi bival, kakor jaz. Knez ni le bral dotičnih verstic, temuč, ko me je poprosil privoljenja, cele pisma.

„Dobro“, reče, „spominjam se sedaj, da ste mi na Laškem o verlem možaku pripovedovali; mož, ki tako piše in ki je tak dobrega sina izredil, ne more slab človek biti.“ Odgovoril sem jaz: „Zatorej mora Vaša prevzvišenost višega logarja kaznovati in logarjevemu sinu očetovo službo izročiti“. Logarski svetovavec Vičič me nevoljno pogleda in reče: „Ali se tako s prevzvišenim knezom govori? Vladarju se ne sme reči: Morate“. — Knez pa reče smehljaje se: „Tako hitro se to ne more dognati, zaslišati mi je pred tudi višega logarja“. Pomignil je svetovavcu ter je nekaj časa pri oknu ž njim govoril. Svetovavec se potem vsede in začne pisati; knez pa meni reče: „Potolažite se, vse se bo na dobro obrnilo“.

„Ko je svetovavec pisal, se je knez z menoj o podobah pomenkoval. „Moj ranjki oče“, je djal, „so mi še precej lepo zberko zapustili. Radoveden sem, kaj Vi o njej porečete. Pa vse podobe se morajo popraviti. To delo izročujem Vam. Ga li hočete prevzeti?“ — „Serčno rad“, sem odgovoril; „pa še le po božičnih praznikih. Na sveti večer sem jaz svoje drage starše pervikrat videl; na sveti večer je moram zopet videti, posebno ker so v tak žalostnem stanu in ker jih z veselo novico razveseliti zamorem“. — „To je spodobno!“ reče vladar, „hvaležnosti do staršev se rad umaknem“.

„Med tem je svetovavec pisanje dokončal in ga knezu izročil. Knez se je podpisal. „Pozdravite mi svojega dobrega rednika“, mi reče, „in recite mu, naj ga nič ne skerbi“.

„Kako prosto ste vendar s knezom govorili“, reče mi svetovavec Vičič spremljaje me v mojo sobo. „Vedno sem Vas opominjal, pa niste nič porajtali. Vaša ljubezen do rednikov Vas izgovarja. Pa saj je ravna pot najkrajša“. Prašal sem potem svetovavca, kaj je ž njim knez govoril in kaj mu je pisati zapovedal. Po dolgih prošnjah mi je vendar razodel, da je knez rekel: Skoraj bi me bili v krivično djanje zapeljali. Tam je ukaz, v katerem na mestu starega logarja družega umestujem. Sumljiva se mi je stvar zdela; nisem hotel torej precej podpisati, čeravno so se terdno nadjali. Stvar bom bolj na tanko preiskoval. Svetovavec je moral pisati poseben ukaz do višega logarja, n. pr. tak: „Njih prevzvišenost svitli knez so doznali, kar jih je jako razžalilo, kak gerdo se viši logar do vrednega logarja Dobravca obnaša; naročuje se torej višemu logarju, da nima nikakor starega logarja ali njegovega sina nadlegovati“. Ukaz je moral svetovavec po posebnem poslu Zelenkotu poslati. Rekel je knez: „Veliko mi je na tem, da se staremu poštenjaku mir ne kali. Vičič mi je še naročil, naj Vas pozdravim in Vam povem, da bo preiskava, ki jo bo knez naročil, gotovo Vam v korist in sin Vaš bo gotovo logar“.

Stari logar in vsi so si med pripovedovanjem večkrat solze brisali. Zdaj pa vstane, Toneta objame, odkrije podobo Jezusovega rojstva, ter se ozré proti nebu rekoč: „Zapojmo angeljsko pesem: „Slava Bogu na višavah in mir ljudém, ki so dobre volje.“

Deseto poglavje.

Božična smreka.

Tone je končavši svojo pripoved prav skerbno popraševal, kako se godi ljubim staršem. Težko mu je bilo pri sercu, ko je videl, kak sta se oba, odkar jih ni videl, postarala. Sivi lasje in globoke brazde na njih obrazih so ga skoraj do solz ganile, vendar je to pazljivo skrival, da jih ne bi žalil. Jako se je pa čudil, ko je svojega brata Kristijana in sestri Lizo in Katro videl v najlepšem cvetu življenja. Kristijanova otroka je prijazno poklical.

„Moj Bog“, reče, „tako čas beži. Pred dvajsetimi leti smo bili jaz, Kristijan in Katra otroci, kakor ti; Liza pa še manjša. Zdaj sta ta otroka na našem mestu.“ Dolgo je prijazno gledal otroka ter spregovoril: „No, ali ste že prejeli božične darove?“ — „Ne!“ reče Francek. „Viši logar nam je veselje vničil; on je drugi Herod.“ Mati ga okregajo, zakaj tako govori. Klarica pa reče: „Anton! tebe je gotovo kak angelj sem poslal. Ali si nam pa kaj prinesel za božični darek!“ — „Prinesel sem vam“, reče Tone, „nisem na vas pozabil. Le počakati morate, dokler se moj voz pripelje. V njem je vse.“ Otroka sta bila s tem zadovoljna.

Vsedli so se potem za mizo. Pa več so govorili, kakor jedli. Po večerji so šli otroci spat; ostali so pa še dolgo časa kramljali.

„Ljubim otrokom“, reče Tone, „moramo jutri še posebno veselje narediti. Postavili jim bomo božično smreko. Kakor je namreč v nekterih krajih navada jaslice napravljati, tako postavljajo v drugih smreke ali božične drevesca. Kristijan se mora zavoljo svojih otročičev potruditi in iz gozda mlado jelko prinesiti. Kar je potrebno, da se drevo ozaljša, za tó bom že jaz poskerbel. Pustil sem voznika, čigar konja sta skoraj omagala, v Jesenovem in sem hitel peš čez hrib in plan do vas; jutri zgodaj pride voznik s popotno škrinjo in z dragimi rečmi za menoj.“

Prav zgodaj prihodnjega dne so že odrastli prav pridno postavljali in kinčali božično smreko, otroci so pa še sladko spali. Mlada lepa hojica je stala v voglu med oknom.

Ko so vse iz voza izložili, odpre Tone veliko škatlo, polno reči za otroke. Obesil je male darove — lepo sadje, prijetne sladkarije, pisane košarice polne sladkih jedric, venčike umetnih cvetlic, ozaljšane z belo-modro-rudečimi trakovi, in lepe igračice na drevó. Pripel je tudi na drevo 24 voščenih lampic. Lepo jih je obesil na vejčice, da so drevo razsvitljevale. Ko je bilo vse napravljeno, zbudili ste Katra in Liza otroka. Pa Anton reče: „...Prej ne smeta priti, dokler svečic ne prižgem in dokler mati ne pokličejo.“

Ko sta otroka božične darove imenovati slišala, ni se jima več spalo. Niso ju mogli berž obleči. Mati vendar le zakličejo: „Zdaj, zdaj!“ Skočila sta berž v sobo — pa na vratih sta stojé stermela, bliščala ju je svetloba. Besedice nista mogla ziniti, ko sta zagledala nenadoma tako krasoto. Čudila sta se krasnemu, v čarobnem blišču se bliskajočemu drevescu. Zelene svitle vejice, lučice, ki so se med njimi, ko zvezdice blisketale, rudeče jabelka, zlato-rumene hruške so se jima zdele prečudne. Nista vedela, ali bdita ali pa sanjata. Prevesela zavpijeta: „Kak lepo, kak zalo!“

Francek reče: „Tacega drevesca, tak lepega in po zimi polnega sadú, ga ni v vsem našem gozdu.“

„Se vé“, reče Klarica, „take drevesa rastejo le v raju, ali pa samo v nebesih. Kaj ne mati, božično detice nam je to drevó poslalo?“

„Tako, kakor tu stoji ravno ne. Vendar pa vama je Kristus, ki je nekđaj ko dete v jaslih ležal, in ki sedaj v nebesih kraljuje, to veselje pripravil“, rekó mati.

„Da nam ni on rojen, nič bi ne vedeli o božičnem veselji in o božičnih darovih.“

Otroka rečeta: „Prav rada ga bova imela in ga ubogala. On je res zeló dober in ljubi otroke. Takega veselja, kakor nam ga je on dodelil, ne vživa nihče na svetu.“

Babica reče: „Res je, odrasel človek ne za-more takega veselja vživati, kot vi otroci. Nedolžni otročiči so najsrečnejše stvari na zemlji,

njih veselje je nedolžno in čisto. Bog vas ohrani nedolžne in dobre!“ — „Joj“, oberne se do odraslih, „veselje naše grené pogostoma skerbi in nadloge, hrepenenje po posvetni časti, skopost in druge strasti, velikokrat tudi nepokoj vesti. Zatorej je izrek Zveličarjev lep in resničen: „Če se ne spremenite in ne postanete otrokom enaki, ne morete iti v nebeško kraljestvo.“

Stari oče rekó: „Navada postavlja ti božično smreko, mi je všeč. Pametno in modro so ravnali naši dedje, da so si prizadevali, lepe keršanske praznike otrokom vesele napraviti. To otročje veselje je vzrok, da so jim Gospodovi prazniki ljubi in častiti in pripravlja njihove serčica, radovati se nad zveličanjem, katero je vesoljnemu svetu došlo. Odslej bo vsako leto o božiču v tej hiši ljubim otročičem božično drevo zelenelo. Da-si ravno ne bo tak krasno ozaljšano kot letos, vendar je bo veselilo. Malo je treba, da se otrokom veselje napravi: nekoliko jabelk, hrušk, pozlačenih orehov—ako se boljšega nima — pa je dovolj. Saj gotovo se ne bo nobenemu škoda zdelo, če velja otrokom nedolžno in koristno veselje napraviti. Prepričan sem, da nam bo božično drevo pri odreji otrok dobro služilo; večkrat saj nam bo šibo nadomestilo. Otroci, ki so enkrat božično drevo videli, gotovo se bodo celo leto na-nj veselili in se gotovo ustrašili besed: „Ako ne ubogate, ne bo vam postavljeno božično drevesce! Bolj bo to pomagalo, ko šiba.“

Starši otrôk, pa tudi ded in babica sta se Tonetu zahvalila za veselje, katero je otrokom in vnukom pripravil. „To je malenkost“, reče Anton,

„ktera ni vredna, da je omenimo. Prosim Vas pa moram, da tudi Vi nekaj malega za božični darek od mene sprejmete. Sedaj je odperl svojo škrinjico, ki je v kotu stala. „To škrinjo ste bili Vi meni napolnjeno na pot dali“, je djal, „prav in pošteno je, da je vam prazne ne vračam. Stari logarici je daroval dragocene kožuhovine in svile rekoč: „Saj je dolžnost dobrih otrok v hudi zimi staršem gorke obleke preskerbeti.“ Mladi ženi in dekletama je izročil svilnih zavratnih rut in robe za oblačila in drugega ženskega lišpa. Mladi logar je prejel krasno dvocevno puško, koja je imela lep orehov, s srebrom okovan deržaj. „Vi, dragi oče“, reče Tone staremu logarju, „ne smete več na lov zahajati; odpočiti se morate mnogih težkih dni. Potrebni ste v svojih starih dneh krepčavnih stvari. Tista pletenica tam je polna steklenic starega hrovaškega vina. In to Vam je kupica (glažek).“ Izročil mu je sreberno, od znotraj krasno pozlačeno kupo. Od zunaj na kupici so bile besede v oljkinem vencu zapisane: „Predragemu očetu Miroslavu Dobravcu v spomin svetega večera l. 1740, izročil na sveti večer 1768 njegov hvaležni sin Anton Frankič.“ Stari logar objame Toneta s solznimi očmi. Pa Tone mu je na verh še izročil mošnjo denarja rekoč: „Vi dragi oče ste mnogo z menoj potrosili. Ne bi bilo prav, da zavoljo mene svoje otroke in vnuke poškodovate.“ Blagi starček se je začudil ter ni hotel denarja sprejeti. Pa Tone reče: „To ni dar. Svitli knez me je tako obdaroval; in dar me še bolj veseli, ker zamorem ž njim stari dolg, kterega nikoli ne zamorem popolnoma poplačati, saj nekoliko poravnati.“ Vsa družina se je

silno čudila. Stara logarica pa reče: „O Anton! kdo bi si bil tistega svetega večera, ko si ti najpervo v našo hišo prišel, mislil, da nam boš enkrat tak vesel božični večer naredil, da nas boš po priprošnjah pri svitem knezu iz take stiske rešil in nam vse, kar smo ti storili, tak obilno povernil!“ — „To vse je Bog storil“, odgovori Anton. „On me je pripeljal v vašo hišo da je na-me in na vas svoj blagoslov izlil. Slava njegovemu imenu!“

Tone reče: „Dovolite mi, da prec odidem.“ — „Zakaj, kako?“ zavpijejo vsi. Tone odgovori: „Peljal se bom sedaj do gosp. Dejakoviča. Upam, da bom tam pri božji službi in da bom verlega svojega učenika razveselil, ker se me ne nadja; jutri se bova semkaj povernila. Božične praznike in vse dneve celega leta hočemo prav dobre volje preživeti.“ — Vsi so spremili Toneta do lepega zapertega voza. Na večer prihodnjega dne dojde Tone s svojim učenikom; in stara logarjeva hiša v temnem gozdu je bilo stanovanje naj-srečnejših ljudi.

* * *

Kar je vredno, da se še omeni iz Tonetovega življenja je na kratko to-le. Prosil je Tone starega logarja in njegovo ženo, da mu dasta v zakon svojo hčerko Lizo. Oba sta z veseljem privolila. „Oh Liza“, reče stara logarica, „takrat ko si Tonetu jabelko dala v božični darek, takrat si ne bi bila mislila, da te on kedaj svojo nevesto pred oltar popelje.“

Do ženitovanja je bilo tako veselo, da malo tako veselih dni v logarjevi hiši. Tone si je pa kupil

v stolnem mestu hišo; vedno je imel mnogo dela, ker je bil visoko cenjen umetnik. Živela sta z Lizo v lepi složnosti.

Prihodnje pomladi pride knez nenadoma s starim logarskim svetovavcem Vičičem in še z nekim drugim razumnim možem na knežji grad Skalnik. Viši logar se prestraši nepričakovanega obiskovanja. „Vi se niste ravnali po mojih zapovedih“, reče mu knez. „Vaše sporočila so me zapeljale, da sem mislil starega logarja odstaviti in mladega na prav slabo logarsko službo preložiti; ali tako nečloveško delo: družino iz hiše izgnati, ni bila moja volja. — Pa oglejmo prej gozde.“

Oddelek višega logarja je bil silno zanemarjen. „Na listinah, ki mi jih je pošiljal“, djal je knez, „je bilo vse v redu. Vse je bilo tako lepo

pisano in čertano, ko naslikano. Pa v gozdu smo drugače našli. Na nekterih mestih je gotovo več lesa bilo, ko ga je on v računih zaznamoval. Ta človek me je gerdo goljufal.“

Viši logar je na sosedne fužine mnogo derv prodal, ki jih pa knezu ni vrajtal. Ker je potratno, skoraj po kneževo živel, zapravil ni le svoje premoženje in se v velike dolge zakopal, temuč tudi knezu je krivično služil. Knez ga odstavi ter obsodi, da mora stroške poverniti. Ubogi gospod Zelenko je odslej živel na svojem malem, zelo zadolženem gradiču v revščini.

Oddelek starega logarja je našel knez v najlepšem stanu. Prišel je sam v njegovo hišo, ter staremu možu svojo zadovoljnost razodel. Vsa družina se mu je morala pokazati, in z vsacim je prijazno govoril. Preden zasede vranca, ki ga je sluga pred hišo držal, reče logarjevemu sinu: „Sedaj si logar; še zanaprej se mi verlo obnašaj!“ Staremu logarju pa reče: „Vi ste že priletni, pa še niste tisti nezmožni starec, kakoršnega mi Vas je Zelenko popisoval. Pri svoji starosti ste še dosti krepki; ne morem Vas še iz službe pustiti. Razumeli me boste, ko Vam rečem: Z Bogom, gospod viši logar!“

K a z a l o.

Pervo	poglavje:	Božična pesem	3
Drugo	—	Kdo je bil ubogi Tonček?	11
Tretje	—	Verla logarjeva družina	20
Četerto	—	Kako se je Tonetu dalje godilo	27
Peto	—	Božični dar	36
Šesto	—	Lepa podoba deteta Jezusa v jasliah	41
Sedmo	—	Logar v nesreči	49
Osmo	—	Kako se je dalje logarju godilo	57
Deveto	—	Nepričakovan gost	64
Deseto	—	Božična smreka	72

